

SCORE

STOCKHOLM CENTRE FOR ORGANIZATIONAL RESEARCH

**Hushållstjänster – en studie av
reformen och marknaden
för skattesubventionerade
hushållstjänster i Sverige**

Malin Wreder och Ida Seing

*Hushållstjänster – en studie av reformen och marknaden
för skattesubventionerade hushållstjänster i Sverige*

Malin Wreder och Ida Seing

e-post: ida.seing@score.su.se
malin.wreder@kau.se

Scores rapportserie 2009:4
ISBN 978-91-89658-51-6
ISSN 1404-5052

Stockholms centrum för forskning om offentlig sektor
106 91 Stockholm

INNEHÅLL

ABSTRACT

INLEDNING..... 3

METOD OCH MATERIAL 7

LAGEN OM SKATTEREDUKTION FÖR HUSHÅLLSARBETE – EN ÖVERSIKT . 10

PROPOSITIONEN – INNEHÅLL OCH ARGUMENT..... 12

MARKNADEN FORMAS: AKTÖRERNA OCH ARGUMENTEN 13

SVART KAN BLI VITT 17

ATT SKAPA ARBETSTILLFÄLLEN 20

JÄMSTÄLLDHETEN..... 23

DE ANSTÄLLDA..... 29

AVSLUTANDE REFLEKTIONER 32

SAMVERKAN OCH NÄTVERK SOM FRAMGÅNGSFAKTORER..... 32

ATT HANTERA VÄRDEKONFLIKTER..... 34

REFERENSER 38

BILAGA 1: ORGANISATIONSÖVERSIKT

BILAGA 2: AKTÖRER I REMISSFÖRFARANDET OM SKATTELÄTTNADER FÖR HUSHÅLLSNÄRA TJÄNSTER

Abstract

To make domestic services like maids and nannies less expensive, thereby increasing the legal market for companies offering such services, tax deduction has been on the right-wing feminist/political agenda in Sweden for almost fifteen years. On the 1st of July 2007, after a successful lobby campaign, such a reform was implemented. This paper, based on interviews with actors involved in promoting the reform, describes how the law permitting tax deduction finally passed and how the market for domestic services developed the years before and after the reform. The protagonists' arguments for the importance of tax deduction for the survival and expansion of the market are also described. Their main arguments were: a) that the tax deduction would encourage people to buy these services from legal companies instead of using illegal workers, b) that many unemployed could be offered a legal job in the sector, and c) that the equality between men and women in work life would increase when women got rid of some of their family responsibilities. Our analysis shows that by framing the question differently in different situations, the reform protagonists managed to avoid some of the conflicts regarding gender equality, working conditions, competence, immigration/ethnicity and social class inherent in their arguments. These value conflicts are outlined in the papers final section. By integrating sociological theories on intersectionality with theories on the organization of markets, we analyze the value conflicts and also discuss why the reform antagonists (left-wing politicians, feminists and parts of the trade unions) failed to organize their resistance.

Inledning

Att ha ett hem innebär förutom tak över huvudet en hel del arbete. Mat ska inhandlas och tillagas, disk ska tas om hand, kläder ska tvättas och även det enklaste av singelhushåll kräver städning då och då. Om hemmet också rymmer någon form av familj ökar antalet sysslor både i frekvens och till antalet, även om ambitionsnivån naturligtvis varierar mellan olika hushåll (SCB 2000/2001). Hemmet är dock, och har alltid varit, en värdeladdad arena. Det förväntas inte bara härbärgera samhällets rent reproduktiva funktioner, utan också ansvara för att reproducera moraliska värderingar (Hirdman 1989, Palmblad 1990, Palmblad & Eriksson 1995). Traditionellt har ansvaret för hemmet vilat på kvinnor. Det är också till stor del till dem som olika utbildningar och informationskampanjer om hur hemmet lämpligen sköts har riktats (ibid). Att vara respektabel har för kvinnor i stor utsträckning varit synonymt med att ha ett välordnat hem och vara en god husmor, mor och maka enligt tidens rådande normer (Skeggs 2000).

I takt med att allt fler kvinnor både i Sverige och delar av övriga Europa började förvärvsarbete utanför hemmet aktualiserades frågan om relationen mellan lönearbete och det oavlönade ”reproduktiva” hushållsarbetet. I Sverige kom kvinnors lönearbete under den moderna välfärdstatens framväxt till stor del att utföras i den offentliga sektorn, och då som avlönat omsorgsarbete. Dagens omfattande kommunala hemtjänstverksamhet för äldre ansågs till exempel från politiskt håll på 1950-talet då den infördes vara ett lämpligt arbete för hemmafruar några timmar i veckan. De kunde därmed skaffa sig ”lite extra nålpenningar” och samtidigt känna att de gjorde en ”allmännyttig gärning” (Szebehely 1995: 59).

Den ökande andelen förvärvsarbetande kvinnor och det ökande antalet tvåförsörjarfamiljer innebar emellertid inte att kvinnornas hemarbete minskade i den omfattning deras lönearbete ökade (Acker 1992, Gonäs & Karlsson 2006). Hemmet och hushållssysslorna är i den heterosexuella familjen fortfarande kvinnans huvudansvar (SCB 2000/2001). Konsekvenserna av detta och de problem det medför på både individuell och samhällelig nivå har diskuterats ur en rad olika vinklar. Forskning kring jämställdhet i arbetslivet har visat att kvinnors huvudansvar för hem och barn innebär att de oftare än män arbetar deltid, har lägre lön för likvärdiga arbetsuppgifter och har svårare att nå ledande positioner i många branscher (Gonäs & Arnell Gustafsson 2005). Kvinnor är dessutom sjukskrivna i högre grad än män (SCB 2004). Kvinnor har, med ett populärt samtida uttryck, svårt att få ”livspusslet” att gå ihop.

Svårigheten att förena familjeliv med karriär har på senare år debatterats flitigt i media. En fråga som tidigare till stor del handlade om rätten till och vikten av en egen inkomst blev plötsligt, i takt med att feminist först blev något som ”alla” ville vara och sedan något som samma grupp av alla tog avstånd från, en het fråga för politiker, forskare från olika discipliner, journalister och författare. Förutom det svårlagda livspusslet har kärnfamiljen både hyllats och kritiserats, bland annat i mer eller mindre självbiografiska böcker, krönikor och bloggar (t.ex. Skugge 2007, Sveland 2007). Forskningen om kvinnors yrkesliv och karriärmöjligheter (eller karriärval) har både uppmärksammats (Gonäs & Arnell Gustafsson 2005, Göransson (red), 2004 Wahl 1992/2003), och kritiserats (Popova 2004). Hur den stress som många kvinnor som försöker kombinera karriär och familj upplever ska minskas delar grovt sett debattörerna i två läger. Med en förenklad kategorisering kan dessa benämnas höger och vänster (Platzer 2004), eftersom de i stort sett följer skiljelinjen mellan de två blocken i svensk politik. På den högra sidan återfinns konservativa av båda könen och framgångsrika kvinnor i karriären, som direkt eller indirekt medger att hem och familj primärt är och bör vara kvinnans ansvar, och därför på olika sätt vill underlätta hushållsarbetet för kvinnor. Det kan handla om vårdnadsbidrag, att uppvärdera den obetalda omsorgen om anhöriga eller hemmafruns kompetenser, eller om att erbjuda hushållsnära tjänster. På den vänstra sidan står grupper som menar att det inte gagnar jämställdheten att välbeställda kvinnor exploaterar sina mindre lyckligt lottade och lönade systrar, utan att det är nödvändigt att få männen att öka sin tid och sitt ansvar för hemmets sysslor, antingen via ekonomiska incitament eller genom reglering som till exempel delad föräldraförsäkring.

Ämnet för den här rapporten, hur marknaden för hushållsnära tjänster formas, skär rakt in i dessa kontroversiella diskussioner. Den del av debatten vi kommer att följa handlar om det förslag om skattereduktion för hushållstjänster som presenterades i slutet av 2006 och ledde till den reform på området som började gälla den 1 juli 2007. Förslaget och den reform som sedan genomfördes går i korthet ut på att privatpersoner kan göra skatteavdrag för hushållstjänster. Vi intresserar oss för hur olika aktörer försökte påverka reformförslaget och för hur marknaden för de hushållsnära tjänsterna delvis omformades i samband med att reformen genomfördes. Vidare beskriver vi hur några av de aktörer som idag är verksamma på marknaden ser på branschens tillkomst och framtid och sin egen roll i sammanhanget.

Rapporten är en del i ett större projekt – *Att organisera marknader* – vars huvudsyfte är att utveckla teorier som kan förklara hur olika aktörer försöker påverka organiseringen av olika marknader, hur dessa aktörer interagerar med varandra, vilka strategier de använder och

vilka resultat som uppnås. Kort sagt handlar det om att försöka förstå marknader i ett vidare perspektiv än det traditionella där köpare och säljare möts, förhandlar och enas om en transaktion vars pris bestäms enligt principen för utbud och efterfrågan. Några av de aspekter som *Att organisera marknader* särskilt vill uppmärksamma handlar om hur värdekonflikter mellan olika logiker, intressen och aktörer hanteras, hur makt fördelas mellan olika aktörer och vilken roll teorier om marknader spelar för faktiska marknaders organisering. Teoretiskt rymmer projektet tre olika traditioner: institutionell organisationsteori, konstruktivistiska marknadsteorier och *governance*-teorier.

Eftersom vår ambition är att studera hur marknader formas, organiseras, regleras och övervakas av en rad olika aktörer betraktar vi, både i den här delstudien och i det större projektet, marknader som ”kontinuerliga resultat av konkreta handlingar” (Helgesson m.fl. 2004:28). Det innebär att vi har fokus på det som brukar kallas performativa aspekter, och ser marknader som ett slags praktik som består av pågående handlingar och processer. Den mångfald handlingar och processer som vid en given tidpunkt skapar, utgör eller omformar en marknad kan kategoriseras och analyseras på en rad sätt. Helgesson m.fl. (2004) talar om marknader som bestående av tre typer av praktiker: *utbytespraktiker*, *avbildningspraktiker* och *normeringspraktiker*. Utbytespraktiken rymmer de handlingar som är kopplade till det ekonomiska utbytet av varan/tjänsten. Förutom själva utbytestransaktionen ryms här också produktklassificeringar, marknadsföring, auktorisation av säljare etc. Avbildningspraktiken rymmer de abstraherade föreställningar om marknad, som gör de enskilda marknaderna och utbytestransaktionerna möjliga, medan normeringspraktiken skapar riktlinjer för hur en specifik marknad bör formas, fungera och verka. Poängen med att studera dessa praktiker är helt enkelt att man därmed kommer bort från föreställningar om att marknader skulle vara ”naturliga”, uppstå spontant, eller anta likartade former. Dessutom påverkar praktikerna hela tiden varandra. Hur denna påverkan ser ut varierar från fall till fall, och genom att empiriskt studera detta kan man belysa betingelserna för olika typer av marknader.

En förutsättning för att det ska skapas några marknader är någon form av koordinering och/eller organisering. För de enklaste typerna av utbyten räcker det antagligen att köpare och säljare koordinerar sina handlingar, men de flesta marknader kräver idag ganska omfattande organisering för att existera och fungera. Ofta är ett antal organisationer involverade i denna organisering. Organisationer kännetecknas generellt av att de har medlemmar och någon form av konstitution/stadgar, en intern hierarki och autonomi gentemot omvärlden (Ahrne & Brunsson 2008:45) När det gäller organiseringen av marknader spelar även

metaorganisationer en central roll. En metaorganisation kännetecknas bland annat av att den har andra organisationer, inte enskilda individer, som medlemmar. Metaorganisationer bygger, liksom de flesta föreningar och många (men långt ifrån alla) organisationer, på frivilligt medlemskap och på en tanke om att gagna medlemmarnas gemensamma intressen (Ahrne & Brunsson 2008).

Ytterligare en förutsättning för att man ska kunna tala om en marknad är att det finns någon form av produkt (vara eller tjänst) som kan överlåtas. Vad som är och/eller potentiellt kan bli en vara i någon form av ekonomisk utbytesrelation varierar beroende på kontext. Kopytoff (1986) menar till exempel att distinktionen mellan ting och människor, där de flesta ting enkelt kan omvandlas till varor, medan de flesta människor inte lika enkelt genomgår en sådan transformation, är en distinktion som bara återfinns i vissa historiskt och geografiskt specifika samhällen. Vad som i en given kontext är en vara bestäms i brytpunkten mellan två motstridiga tendenser: å ena sidan en ständigt pågående kommodifieringsprocess där i princip allt görs utbytbar, å andra sidan en lika stark urskiljningsprocess där vissa saker avskiljs och görs unika, icke utbytbara eller till och med heliga. Dessa förhandlingsprocesser mellan det profana och det heliga pågår enligt Kopytoff (1986) kontinuerligt i "komplexa" samhällen och sker mellan sociala grupper med särintressen såväl som inom enskilda individer. Marknader är således komplexa sociala system, eftersom definitionen av vad som är en vara är beroende av långt fler aktörer och nivåer än det direkta samspelet mellan köpare och säljare. Samhälleliga normer, formella regler, organiserade intressegrupper och individuella värderingar påverkar också hur varan ser ut vid transaktionstillfället, samt om och hur den utbyts.

Tjänster är i detta avseende intressanta, eftersom en tjänst är intimt förbunden med den människa som utför den. När tjänster blir objekt för ekonomiska utbytesrelationer aktualiseras och tangeras därmed gräsen mellan det heliga (människan) och det profana (tjänsten), det som låter sig säljas och det som inte låter sig säljas. Spänningen framgår inte minst av den uppsjö litteratur som tjänsteforskare producerat på temat vad som konstituerar olika typer av tjänster och tjänstearbeten, samt hur de kan värderas och traderas. De hushållstjänster vi fokuserat på belyser tydligt frågans komplexitet och kontextberoende. Stora delar av dessa tjänster har under de senaste decennierna varit borta från den svenska marknaden och istället utförts som oavlönat hemarbete av företrädesvis kvinnor. De har därmed betraktats som unika i Kopytoffs (1986) mening, som något enskilda individer gjort för sin egen och andras skull antingen av omsorg och kärlek eller av nödvändighet och tvång. Hushållsarbetet har därmed

inte omfattats av arbetsmarknadens explicita logik, där arbetstagare säljer och arbetsgivare köper arbetskraft. Istället har det utgjort en implicit förutsättning för att arbetsmarknaden ska kunna fungera. (Jónasdóttir 1991). I andra delar av världen är hushållstjänster självklart en vara, men en vara som lyder under en helt eller delvis annan logik än materiella konsumtionsvaror som kläder och prylar (se t.ex. Ehrenreich & Hochschild 2003). Att ha en barnflicka kan till exempel vara nödvändigt i länder där barnomsorgen inte är utbyggd, men det kan också ses som ett tecken på status eller närmast som en skyldighet att anställa människor om man har ekonomisk möjlighet.

Metod och material

Studien av hur marknaden för hushållsnära tjänster formas är en av fem mindre kartläggningar/förstudier inom ramen för *Att organisera marknader*. Vi har i alla delstudierna arbetat utifrån en gemensam, teoretiskt grundad matris, och med hjälp av denna försökt kartlägga hur olika produkter (varor och tjänster), marknader och aktörer formas. Matrisen, som återfinns i bilaga 2, består av fyra kolumner, eller frågor:

- a) Vilka är aktörerna kring produkten (i vårt fall hushållsnära tjänster)?
- b) Vilken aspekt av produkten försöker respektive aktör forma?
- c) Med vilka medel och genom vilka kanaler?
- d) Hur samverkar aktörerna med varandra? Vilka granskar de och vilka granskas de av?

Att undersöka hur marknaden för hushållsnära tjänster formas är intressant på flera sätt. Att på något sätt subventionera denna typ av tjänster hade diskuterats någorlunda regelbundet under hela 1990-talet (Platzer 2004), men det var först 2007 som en skattereform verkligen genomfördes. Hushållstjänster är naturligtvis en gammal tjänst, som åtminstone i Sverige i stor utsträckning har utförts som oavlönat hushållsarbete främst av kvinnor, eller i mer välbeställda familjer av husfruar/hembiträden/pigor (Platzer 2004, 2007). I samband med förslaget om möjlighet till skattereduktion kom tjänsten att omformas. Visserligen skulle förslaget omfatta ”gamla” tjänster som städning och allehanda hushållsarbete, men marknaden sades bli ”ny” eftersom den antogs ändra skepnad och färg från svart till vitt. Vidare antogs effekterna för sysselsättningen och jämställdheten bli positiva, eftersom främst unga, kvinnor och invandrare antogs kunna få anställning på denna nya vita arbetsmarknad. Samtidigt antogs de kvinnor som redan var etablerade i andra branscher kunna arbeta mer och därmed avancera i karriären. Det var emellertid oklart vilka tjänster som skulle räknas till de

”hushållsnära”. Skattereformen kring de hushållsnära tjänsterna utgör därför en tydlig formeringsprocess, där både en produkt och en marknad (om)skapas.

Empiriskt startade vi vår studie med att undersöka hur olika aktörer via remissvar försökte forma själva lagen om skattereduktion för de hushållsnära tjänsterna. Remissvaren rymmer försök att påverka såväl forrådet av marknaden som själva tjänsten. Ett stort antal aktörer deltog i processen, och även om de flesta framför ungefär de synpunkter man kunnat vänta sig på en mer övergripande och/eller ideologisk nivå, ger svaren intressanta insikter i hur ett antal aktörer försöker forma den reglering som i sin tur är tänkt att omforma en marknad och tjänst. De performativa aspekterna av produkter och tjänster är i det här fallet tydligt blottlagda och därmed relativt enkla att beskriva och analysera.

Liksom i de andra förstudierna inom marknadsprojektet, har vi med hjälp av matrisen försökt fånga ett antal dimensioner av hur en produkt/marknad formas. I den bifogade och ifyllda matrisen (bilaga 2) listas först de aktörer som ingick i remissförordandet. Dessa har vi kartlagt förhållandevis noga, bland annat genom att läsa igenom alla remissvaren och lista respektive remissinstans huvudargument. Argumenten visar både vilka aspekter av förslaget man försökte påverka och vilka medel man använde. I den här fasen av studien gjorde vi en något oortodox tolkning av matrisens medel/kanaler, och fokuserade på argumenten. I en bemärkelse använde ju alla aktörer samma medel/kanal, nämligen remissvaret, för att försöka forma marknaden. Även själva argumenten kan dock ses som ett slags medel för påverkan, eftersom de på retorisk nivå kopplas ihop med tänkbara konsekvenser och också tydligt appellerar till utomstående intressegrupper och potentiella väljargrupper. Argumentet i sig blir därmed ett medel för att utöva påverkan genom att definiera och placera frågan i en viss typ av diskussion.

Då vi gått igenom remissvaren, gick vi vidare och började kartlägga vilka aktörer som i dagsläge är aktiva på marknaden för hushållstjänsterna. Utifrån denna sondering beslutade vi oss sedan för att intervjua några av nyckelaktörerna, både inom branschen och i de organisationer som varit remissinstanser. Urvalet gjordes ur fem centrala aktörsgrupper: politiska aktörer, branschorganisationer, hushållstjänstföretag, arbetstagarorganisationer samt stora/tidiga företagskunder. Vårt urval var således strategiskt och ändamålsstyrt (Silverman 2006, Kvale 1997). Totalt har vi intervjuat 12 personer vid åtta intervjutillfällen. En intervju var en gruppintervju, där fem personer medverkade i samtalet, de andra informanterna intervjuades var för sig på sina respektive arbetsplatser. Intervjuerna, som alla blev lite drygt

en timme långa, genomfördes med hjälp av en semistrukturerad intervjuguide som vi konstruerade utifrån matrisen. Intervjuguidens frågor anpassades till respektive intervjupersonens organisatoriska tillhörighet. (En kort beskrivning av de organisationer som ingår i urvalet återfinns i bilaga 1.) Eftersom vårt intresse främst riktas mot aktörer på organisationsnivå och inte enskilda individer har vi behandlat intervjupersonerna just som representanter för sina organisationer, både i intervjusituationen och i den följande framställningen. Det betyder att vi tillskriver respektive organisation de citat vi återger, utom i de fall där det är uppenbart att intervjupersonerna talar om sig själva och inte sin organisation som aktörer.

Fokus på hur olika organisationer påverkar forandret av marknader, innebär också att vårt urval riktats mot just sådana organisationer. Det betyder i sin tur att vi i urvalet har en övervikt av respondenter som arbetat och fortfarande aktivt arbetar *för* någon form av subvention för hushållstjänster. Valet är medvetet, eftersom vi ville intervjua aktörer som fortfarande är aktiva i relation till marknaden. Det motstånd mot reformen som fortfarande finns drivs, av skäl som vi kommer att beröra senare, i dagsläge inte av några stora organisationer eller metaorganisationer. En konsekvens av vårt urval är emellertid att motståndarna till reformen inte kommer till tals i samma omfattning som förespråkarna, något som läsaren ombeds hålla i minnet.

Förutom de aktörer som var aktiva i remissförfarandet eller som är verksamma på eller omkring marknaden har vi också studerat ett antal websidor, som fungerar som hjälp för potentiella konsumenter att hitta ett företag som svarar mot deras behov. Några av dessa sidor fungerar i princip som gula sidorna, och listar bara en rad företagsannonser. Några websidor har emellertid ett mer ambitiöst upplägg, och har rankat och undersökt en rad faktorer hos de företag som finns med. Här kan konsumenterna således bland annat se om företagen har f-skattsedel, hur många anställda man har, hur den ekonomiska redovisningen ser ut och om företaget är miljöcertifierat.

Vi vill redan nu påpeka att vårt syfte med den här förstudien inte är att utvärdera hur skattereduktionen för hushållsnära tjänster fungerar. Vår fokus är på vilka aktörer som försöker forma tjänsten och marknaden för tjänsten på olika sätt. Det betyder att vi inte har undersökt och heller inte kommer att redovisa hur många företag som startats sedan reformen infördes, hur många som anstälts av dessa företag, vad branschen omsätter, vad de anställda tjänar, vad reformen kostat etc. Effekterna av reformen behandlas alltså inte. Istället beskriver

vi ett antal aktörers uttalade ambitioner för marknadens framväxt och utveckling, och analyserar några av de spänningar som frågan om skattesubventionerade hushållstjänster rymmer.

Lagen om skattereduktion för hushållsarbete – en översikt

Den 1 juli 2007 trädde lagen om skattereduktion för hushållsarbete i kraft (Lag 2007:346). Enligt propositionen var syftet med skattereduktionen att omvandla svart arbete till vitt arbete, att möjliggöra för kvinnor och män att öka tiden på arbetsmarknaden och att skapa förutsättningar för kvinnor och män att kunna kombinera familjeliv och arbetsliv på lika villkor. Avsikten med lagförslaget var också att underlätta inträdet till arbetsmarknaden för korttidsutbildade personer (proposition 2006/07:94). Den bakomliggande ambitionen med skattereduktionen för hushållsnära tjänster kan därmed sammanfattas med det generella ändamålet att söka påverka arbetsmarknaden för hushållsnära tjänster (se Calleman 2007).

I nuvarande lagstiftning omfattas skattereduktionen för hushållstjänster av städarbete eller annat rengöringsarbete, vård av kläder och hemtextilier samt matlagning. Hushållsarbetet avser också omsorg och tillsyn som en fysisk person behöver samt barnpassning, inklusive lämning och hämtning av barn till och från förskola m.m. Vidare omfattas även snöskottning och skötsel av tomt och trädgård i form av häck- och gräsklippning, krattning och ogräsrensning. Slutligen ska hushållsarbetet i huvudsak vara utfört i nära anslutning till bostaden (Lag 2007:346).

Skattereduktionen på hushållstjänster ligger i dagsläget på 50 procent av den totala arbetskostnaden på tjänsten, och gäller belopp på högst 50 000 kr (inkl. moms) och lägst 1000 kr per person och år. Skattereduktionen gäller endast personer som under beskattningsåret har fyllt 18 år. Vidare måste uppgifterna vara utförda av en person eller ett företag som har F-skattesedel. Beslut om skattereduktion fattas av Skatteverket. Ansökan om skattereduktion sker skriftligt om lämnas in till Skatteverket senast 1 mars året efter det beskattningsår då arbetet utförts (proposition 2006/07:94).

Lagstiftningsprocessen

I budgetpropositionen för året 2007 (prop. 2006/07:1, volym 1 s. 141) aviserade regeringen införandet av en ”skattereduktion för fysiska personers köp av hushållstjänster”. Enligt budgetpropositionen borde skattereduktionen omfattas hushållstjänster som utförs i hemmet,

hushållens köp av externa tvätteritjänster samt hämtning och lämning av barn från och till dagis eller motsvarande. Därtill borde skattereduktionen omfatta omsorg i hemmet.

Efter budgetpropositionen utarbetades en promemoria på Finansdepartementet (Skattelättnader för hushållsnära tjänster, Finansdepartementet 2006). Den innehöll lagförslag om en kommande skattereduktion för hushållsnära tjänster samt de bakomliggande motiven. Lagförslaget kom att lyda enligt följande:

En skattereduktion skall införas för fysiska personer som har haft utgifter för hushållsarbete. Skattereduktionen utgår med 50 procent av underlaget, dock högst 50 000 kronor för ett beskattningsår. Om underlaget understiger 500 kronor ges inte skattereduktion. Skattereduktion tillgodoräknas endast personer som under beskattningsåret har fyllt lägst 18 år. Det hushållsarbete som omfattas av skattereduktionen kan avse städarbete eller annat rengöringsarbete, vård av kläder och hemtextilier samt tvätt vid tvättinrättning. Hushållsarbetet kan även avse omsorg, tillsyn och annan personlig hjälp till barn, funktionshindrade, personer med varaktig sjukdom och äldre. Även snöskottning och återkommande enklare trädgårdsskötsel av tomt eller trädgård kan omfattas. Hushållsarbetet skall i huvudsak vara utfört i eller i nära anslutning till bostaden (Promemorian Skattelättnader för hushållstjänster, Finansdepartementet 2006).

Promemorian gick ut på remiss i december 2006. Remissinstanser var offentliga organisationer som Konjunkturinstitutet, Konkurrensverket, Ekobrottsmyndigheten, Arbetsförmedlingen, Skatteverket, Jämställdhetsombudsmannen och privata organisationer som Almega, Företagarna, Företagarförbundet, Näringslivets Regelnämnd, Landsorganisationen (LO) och Sveriges Akademikers Centralorganisation (SACO).

Av de instanser som svarade på remissen var de flesta generellt sett positiva. Man hade emellertid synpunkter på, och försökte därmed påverka, huvudsakligen fyra aspekter av förslaget: 1) vilka tjänster som skulle omfattas av skattereduktionen 2) skattereduktionens storlek 3) administration och kontroll av reformen 4) utredning och utvärdering av lagförslaget och lagen.

Några remissinstanser var dock mer kritiska. LO och JämO understryker i sina remissutlåtanden att promemorian brister i analyser ur fördelnings- och

jämställdhetsperspektiv. LO ifrågasatte också skattereduktionen som ett effektivt medel för att komma åt svartarbete och var tveksamma till effekterna på sysselsättningen.

Propositionen – innehåll och argument

I slutet av mars 2007 överlämnade regeringen propositionen om hushållsnära tjänster till riksdagen (prop. 2006/07:94). Propositionens lagförslag överensstämmer i stora drag med promemorian som tidigare remissbehandlades. Skillnaden är dock att det nya förslaget om skattereduktion för hushållstjänster *inte omfattas av skattelättnaderna för tvätt vid tvättinrättningar, och att arbete endast får utföras i eller nära anslutning till den permanenta bostaden*. Slutligen har minimibeloppet för att vara berättigad till skattereduktion höjts från 500 kronor till 1000 kronor per person och år. Lagförslaget i propositionen ”Skattelättnader för hushållsnära tjänster” kom att lyda enligt följande:

En skattereduktion införs för fysiska personer som har haft utgifter för hushållsarbete. Skattereduktionen ges med 50 procent av arbetskostnaden, dock högst med 50 000 kronor för ett beskattningsår. Om arbetskostnaden understiger 1 000 kronor ges inte skattereduktion. Skattereduktion tillgodoräknas bara personer som under beskattningsåret har fyllt lägst 18 år. Det hushållsarbete som omfattas av skattereduktionen kan avse städarbete eller annat rengöringsarbete, vård av kläder och hemtextilier och matlagning. Hushållsarbetet kan även avse omsorg och tillsyn som en fysisk person behöver samt barnpassning, inklusive lämning och hämtning av barn till och från förskola m.m. Även snöskottning och skötsel av tomt eller trädgård i form av häck- och gräsklippning, krattning och ogrärensning kan omfattas. Hushållsarbetet skall vanligtvis vara utfört i eller i nära anslutning till bostaden. (Prop. 2006/07:94)

I propositionen argumenteras för att tjänstesektorn utgör en central och växande del i svensk ekonomi. Offentliga satsningar i form av skattereduktion på hushållstjänster motiveras och legitimeras därför i termer av tillväxt och ökad sysselsättning. Vidare menar regeringen att det finnas en ökad efterfråga på hushållsnära tjänster överlag bland svenska medborgare. Sverige har dessutom ett behov av fler arbetade timmar i ekonomin. Genom en skattereduktion för hushållstjänster vill man skapa en ny sektor för företagande och förbättra villkoren för tjänstesektorn. Den lägre skatten på hushållstjänster antas öka efterfrågan på dessa tjänster, vilket innebär att efterfrågan på arbetskraft kommer att öka. Regeringen hoppas att den

arbetskraften kommer att rekryteras från gruppen korttidsutbildade, där arbetslösheten är hög (prop. 2006/07:94).

Resonemanget om ökad sysselsättning bygger till stor del på en rapport av Konjunkturinstitutet (Specialstudie nr 7, 2005) där de samhällsekonomiska effekterna av en skattelättnad för hushållsnära tjänster analyseras. Enligt KI:s analys skulle sysselsättningen öka och svartarbete delvis ersättas med vitt arbete om skattelättnader för hushållstjänster införs. Beräkningarna visar att hushåll som köper hushållstjänster skulle öka sitt arbetsutbud, vilket antas leda till motsvarande högre sysselsättning. Vid en skattereduktion på 50 procent av arbetskostnaden för hushållstjänster beräknas sysselsättningen av KI kunna öka med motsvarande mellan 3 000 och 19 000 personer beroende på vilka antaganden som görs. Man skriver också att erfarenheter från skattelättnader för hushållstjänster i andra länder visar att sysselsättningen i sektorn ökat.

Propositionen refererar också en rapport från Skatteverket, som visar att svartarbete är vanligt när det gäller hushållstjänster. Enligt Skatteverkets undersökning svarar 16 procent av personerna i åldrarna 18-74 att de köpt hushållstjänster svart under det senaste året. De som utför svarta tjänster är till övervägande del yngre personer och personer med låg inkomst medan köp av svartarbeten har en överrepresentation av personer med högre inkomst och personer som äger sin bostad. Regeringen hoppas att en skattereduktion på hushållstjänster kan ”skapa ett intresse bland köparna att omvandla svart arbete till vitt arbete. Därigenom skulle även de normala timersättningarna kunna bibehållas. På så vis skapas nya vita arbetstillfällen”.

Propositionen lyfter också fram att hushållsnära tjänster framförallt gynnar jämställdheten. Lagförslaget kommer att innebära att kvinnor ges bättre möjligheter att omfördela tiden från hemarbete till marknadsarbete vilket innebär möjligheter till bättre inkomster och att deltagandet i arbetslivet ökar.

Marknaden formas: aktörerna och argumenten

Vi har nu stiftat bekantskap med de formella aspekterna av skattereduktionen för hushållstjänster – promemorian, remissförfarandet och propositionen som låg till grund för reformen. I det här avsnittet vänder vi istället blicken bakåt, och låter några av de aktörer som var engagerade även före reformen beskriva sitt arbete med att få upp frågan på den politiska dagordningen.

Att det privata vid vissa historiska tidpunkter kan bli politiskt, och att det politiska på samma sätt kan bli privat, är ett välkänt faktum. Att överlåta hushållsarbetet på avlönad arbetskraft är inget nytt fenomen, och staten har även tidigare på olika sätt försökt lösa den konflikt mellan hem- och förvärvsarbete som främst kvinnor upplever (Platzer 2007). Även om området historiskt sett har haft en förhållandevis svag arbetsrättslig status har det också funnits regleringar för relationen mellan arbetsgivaren och den arbetstagare som tjänat i privata hem (Calleman 2006). Under de senaste trettio åren har dock offentliga lösningar prioriterats – bland annat har barn- och äldreomsorgen byggts ut kraftigt. Den politiska ambitionen att låta den offentliga sektorn ta över det kvinnliga omsorgsarbetet har dock minskat sedan 1990-talet, då hela denna sektors expansion kom att ifrågasättas på bred front. Det var också på 1990-talet som frågan om att skapa en privat tjänstemarknad för hushållstjänster började frekventera den politiska dagordningen.

Våra intervjupersoner beskriver att frågan om skattereduktion på hushållstjänster till stor del har drivits av en entreprenör på marknaden, Monica Lindstedt. Initialt riktade hon dock in sig på att hushållstjänsterna skulle vara möjliga att få som löneförmån. Det var också företag som ville erbjuda sina chefer möjligheten till hemhjälp som var de huvudsakliga kunderna då de första hushållstjänstföretagen startade i Sverige. Först och störst var och är Lindstedts företag Hemfrid, som sedan fick sällskap och konkurrens av HomeMaid. Tillsammans med Almega arbetade ledarna för dessa företag under flera år aktivt med lobbyverksamhet för att få upp någon form av skattereduktion även för privatpersoner på den politiska agendan. Initialt gick det dock enligt Lindstedt ganska trögt:

Jag har varit på alla politiska möten du kan tänka dig, i alla år, och blivit sågad vid fotknölna. Jag var på ett, det glömmet jag aldrig, bl.a. på ett sådant där socialdemokratiskt möte på Kungsholmen med en massa gamla ministrar. Alltså när jag gick ut därifrån ringde jag till man och sa att "Jag har haft en nära-döden- upplevelse". Därför att det fanns ingenting som var bra. Och det var alltså så himla fel att överhuvudtaget att driva de här frågorna och överhuvudtaget starta det här företaget. Det fick inte finnas. (Lindstedt)

Den moderata riksdagsledamoten och nationalekonomen Ann-Marie Pålssons förslag om avdragsrätt för hushållsnära tjänster som presenterades 1993 har beskrivits som startskottet för debatten på politisk nivå och upphovet till den så kallade "pigdebatten" (Platzer 2007).

Enligt Pålsson skulle förslaget om skattereduktion för hushållsnära tjänster avlasta dubbelarbetade kvinnor från obetalt arbete i hemmet och därigenom hjälpa kvinnor att nå samma positioner i yrkeslivet som männen. Frågan aktualiserades också i samband med att man införde ROT-avdraget på 1990-talet. Kritiska röster ifrågasatte då ”varför man inte får göra avdrag på någon som städar hemma medan avdrag får göras om någon snickrar en altan i hemmet”.

När frågan väl var väckt, återkom den med jämna mellanrum hos framför allt de borgerliga partierna. Centerpartiet och Centerkvinnorna beskriver till exempel hur det kom att bli en ideologisk fråga i partiet:

Vi hade en ordförande för centerkvinnorna som drev frågan väldigt hårt. Inte med en så jättestor framgång i partiet. Men frågan låg och grodde under en lång tid och Maud Olofsson var med och stöpte om partiet redan från den tiden och många såg det som en framtidsfråga eller generationsfråga. De män som då styrde partiet kan man säga, ersattes av en ny generation kvinnor. Så blev det en viktigare fråga. (Politiskt sakkunnig, Centerpartiet)

Nuvarande partiordförande för socialdemokraterna, Mona Sahlin, ska också ha varit positiv till att subventionera hushållstjänster under sin tid som näringsminister åren 1998-2002. Hushållstjänsterna var dock en fråga som socialdemokraterna formellt inte fångade upp och kom att driva. Frågan hade många motståndare internt och visade på stora ideologiska motsättningar inom partiet (jfr Öberg 2005). Lindstedt beskriver hur relationerna och diskussionerna med socialdemokraterna har sett ut i följande termer:

När Mona Sahlin var näringsminister så begrep ju hon det här. Jag satt i hennes ”nybyggargrupp” och på den tiden så var hon rätt öppen för det här. Men sen är politiken en sak och logiken en annan. Bara för att gå händelserna i förväg så hade jag Thomas Östros på besök här för ett tag sen... Jag menar, jag har ju jobbat i A-pressen så jag känner ju de där politikerna väl. Då sa jag sa till honom: ”jag kan bara säga en sak att det här är ekonomiska incitament som fungerar”. Då säger han: ” Ja, jag är nationalekonom så det vet jag. Men sen är jag politiker, så därför gillar inte jag det här”. Jaha, vad svarar man på det liksom? Det är som mot bättre vetande när man har en situation med arbetslöshet, med det ena med det tredje. Men hur som helst så blev det inte en fråga som socialdemokraterna klarade av att driva. De hade internt för mycket ideologiska

motsättningar kring det här... (...) Däremot så blev det ju en så tydlig fråga för alliansen. Och där Maud Olofsson och Anders Borg kunde göra det gemensamt. Anders Borg är ju också nationalekonom (skratt) och kanske i de här sammanhangen mer pragmatisk [i sin] inställning ändå. Att det gäller att få folk i jobb. Och för Maud blev det en profilfråga. (Lindstedt)

Trots att det alltså dök upp flera politiska förslag om hushållstjänster under 1990-talet blev det inga reformer. I början av 2000-talet bestämde sig därför den grupp som samarbetade kring Almega för att intensifiera lobbyarbetet. Vår intervjuperson på Almega menar att man befann sig i ett läge då någonting måste göras om inte de hushållsnära tjänsterna som bransch helt skulle försvinna. Branschen i sig var vid den tidpunkten för liten att själv ha resurser till lobbyarbetet, men Almega bestämde sig för att driva frågan som en del av sitt övergripande arbete med tjänstesektorn.

Vi kom lite till en vändpunkt. Att ... nu kommer den här branschen att försvinna helt och hållet och det blir inga nya. Och antingen struntar vi i det och de får sköta sig själva eller också så börjar vi lobba och för en ganska medveten lobbyverksamhet. Och det var det vi gjorde då. Det startade någon gång vid 2001. Vi vände oss till politiker och vi vände oss till Skattemyndigheten och vände oss till dem som har ett inflytande. [---]Det är ju en väldigt liten bransch. Det är ju det fortfarande. (...) Vi skulle ju aldrig kunna jobba på det här sättet om vi bara hade varit de här få företagen. Utan den här solidariska medlemsavgiften krävs som gör att vi syns, vi hörs, vi kan vara med på olika arrangemang. Vi företräder ju hela tjänstesektorn. Och det här är ju en del i den här sektorn. Det är lite svårare när man kommer som liten organisation och företräder sju företag eller tio. Att någon lyssnar på en eller får tillgång till politiker, departement och så. Det är ju mycket svårare. Så är det ju. (Almega)

Almeegas och hemserviceföretagens argumentation och ståndpunkter kom också att utvecklas och bygga på den rapport från Konjunkturinstitutet som åberopas i promemorian. Rapporten innehöll statistiska beräkningar av de förväntade samhällsekonomiska vinsterna med en skattereduktion på hushållstjänster. Rapporten blev tongivande i syfte att skapa legitimitet och trovärdighet i frågan och fick tillsammans med annat material som Almega tog fram stor betydelse i det opinionsbildande arbetet. Det förslag som sedan kom att genomföras var med andra ord väl ”grundat” av en grupp intressenter på området. Eller som en intervjuperson uttrycker det:

Problemet fanns, behovet fanns. Det behövdes några politiker som behövde en profil fråga för att göra ”change”. (Hemfrid)

Frågan om avdragsrätt för hushållsnära tjänster kom alltså in i den borgerliga valplattformen 2006 och blev en fråga som alliansen gemensamt gick till val på. Det var Centerpartiet och partiordförande Maud Olofssons som framförallt kom att driva frågan om skattelättnader för hushållsnära tjänster under valrörelsen. Samma år utsågs också Ulf Lindberg och Irene Fällström från Almega till ”Årets lobbyist” av samhällstidskriften Resumé för deras arbete med frågan om skattavdrag för hushållstjänster. Juryns motivering löd:

Almega har i flera år drivit frågan om skattereduktion för hushållstjänster. De har både gjort det på egen hand och i oförväntade allianser, som till exempel i utspel med HSB. Med den nya regeringens löften om att införa skattereduktionen ser de ut att gå i mål under nästa år.

(<http://www.resume.se/nyheter/2006/10/26/arets-lobbyist/index.xml>)

När det gäller argumenten för att forma en ”ny” marknad för hushållsnära tjänster, där privatpersoner i större utsträckning skulle kunna köpa tjänsterna, fanns det på en retorisk nivå tre faktorer som var viktiga. För det första ville man forma om en redan existerande svart marknad till en vit, för det andra ville man skapa fler arbetstillfällen genom en ”ny” arbetsmarknad för vissa grupper och för det tredje ville man skapa möjligheter för kvinnor att göra karriär på villkor som var mer lika männens. Samtliga dessa ambitioner har i olika former förts fram även vid tidigare försök att på något sätt göra hushållstjänsterna billigare för potentiella köpare (Platzer 2004).

Svart kan bli vitt

Det har även i de tidigare föga framgångsrika försöken att reformera lagstiftningen för hushållstjänster framhållits att det är viktigt att ha ett skattesystem som inte i onödan uppmuntrar till köp av svarta tjänster eller svartarbete (Platzer 2004:55f), eller hamnar i den juridiska och moraliska gråzon som ofta uppstår mellan tjänster som vänner gör varandra och tjänster som uppenbart är skattepliktiga (Björklund Larsen 2005/2006). Uppskattningarna av

vilka belopp svartarbete i hemmen omsatte före reformen varierar, och olika siffror har figurerat sedan frågan aktualiserades i början av 1990-talet.

Innan den nuvarande skattereduktionen genomfördes fanns det tre huvudsakliga skäl till att argumentera för en transformation av hushållstjänsterna från den svarta eller grå sektorn till den vita. För det första räknade reformförespråkarna med att stora belopp undanhölls statskassan genom aldrig erlagda arbetsgivaravgifter, moms, icke deklarerade inkomster o.s.v. För det andra ville man undvika en (ytterligare) demoralisering av viljan att betala skatt, genom att göra det ekonomiskt och praktiskt möjligt att istället köpa tjänsterna vitt. Det skulle för det tredje innebära trygghet för såväl köpare som säljare av hushållstjänsterna, eftersom de anställda kom att omfattas av socialförsäkringssystemet, började betala skatt på sin inkomst och också omfattades av arbetsrättsliga regler och försäkringar. Till dessa argument kan idag läggas ett fjärde: den svarta marknaden utgör en icke önskvärd och illegal konkurrent till de nyetablerade hushållstjänstföretagen. Näringsministerns sakkunniga på området beskriver ett av skälen till och fördelarna med reformen:

[D]et fanns en stor svart marknad. Och det var någonting som finansministern såg. Det här var en fråga som både var bra för att stimulera efterfrågan och göra en svart marknad vit. Och det kommer att starta fler företag inom det här området, det är också lätt, det går ganska snabbt att ställa om. Man behöver inga stora investeringskostnader. (Politiskt sakkunnig sak, Centerpartiet)

I intervjuerna kommer frågan om färgbytet på hushållstjänster frekvent upp. Samtliga intervjupersoner tycker att det är bra att det skapas fler vita arbetstillfällen och de flesta, men inte alla, tror också att antalet hushåll som håller sig med svart städhjälp har minskat. De var också eniga om att det har blivit mindre socialt accepterat att ha svart hemhjälp sedan skattereduktionen genomfördes. Även om de själva tydligt tog avstånd från att köpa tjänster svart och framhöll fördelarna och tryggheten med att anlita ”riktiga” företag befarade flera intervjupersoner att det kommer att ta tid att få till så en genomgripande attitydförändring att den svarta sektorn helt försvinner.

De här som har använt sina polskor, jag tror fortfarande att de fortsätter med det tyvärr. Men det är nog mer kopplat till att de är så inkörda på det. (KFO)

Det är ju fortfarande så att när du köper de här tjänsterna med skatteavdrag så kostar en timme ungefär 320 kronor i snitt. Det är ändå 160 kronor. En svart timme kostar fortfarande 70 eller 80 kronor. Så att det är ju många som tycker att... du får ju mer för pengarna om du köper svart. Men jag tror att där kommer den svarta marknaden att försvinna undan för undan när det bli allt mindre okej att köpa tjänsterna [svart]. (Politiskt sakkunnig, Centerpartiet)

Jag upplever själv (...) att det är liksom inte socialt accepterat bland mina kompisar att ha svart städhjälp. Det skulle man nog inte säga högt. Men för några år sedan kunde man höra ”Ja, men vi har någon polska!”, men det hör man inte längre. (SEB)

Den organisation som köper hushållstjänster vi intervjuat, SEB, menar att det är viktigt att köpa tjänster av seriösa företag som har kollektivavtal och dessutom lever upp till en rad andra kvalitetskrav. Bland annat kräver man att företagen har en arbetsmiljöpolicy, miljöpolicy och säkerhetspolicy (som inkluderar rutiner för nycklar och larm). Man vill också att de hushållstjänstföretag man anlitar ska vara kvalitetssäkrade och ”bra” ur finansiell synpunkt. Som stor företagskund hoppas SEB att antalet lite större, seriösa aktörer i branschen på sikt ska öka. Vår intervjuperson är dock medveten om att det kan vara stora skillnader i hur SEB som företag resonerar kring sina tjänsteköp och hur enskilda individer som privatpersoner tänker. Flera andra intervjupersoner är inne på liknande tankegångar om skillnaden mellan privatpersoner och företag som köpare av hushållstjänster. De konstaterar att den önskvärda tillväxten av företag på den vita marknaden inte nödvändigtvis betyder slutet för de svarta hushållstjänsterna:

Problemet med det här med svartsektorn... i alla fall privat när jag har haft kompisar som har haft svart städhjälp och sedan kanske går över till vitt ... du blir ju nöjdare med svart städhjälp än med vit städhjälp. Varför då då? Jo de har ju inte marknadsmässiga villkor, de kan inte ... det är fruktansvärt, men de har väldigt små möjligheter att påverka sin egen situation. Det är klart att de gör som man talar om. Att ”du städar dåligt här och nu får du städa bättre!” Och då gör de ju det. Annars får de inte mat för dagen, vilket ju är hemskt i ett land som Sverige. Medan om du är anställd hos Hemfrid eller HomeMaid har du lön enligt kollektivavtal. Det är klart att du inte tar vilken skit som helst [då]. Om folk behandlar dig på ett nedlåtande vis eller säger orimliga... att man ska klättra på någon stege, som är fel utifrån arbetsmiljösynpunkt, då säger du nej. Och därför får du kanske inte lika städad som om du har en svart städhjälp som du kan utnyttja på ett helt annat sätt.

Då får man fråga sig ”vad är rätt och riktigt här?” Är det rimligt att tvinga upp folk på saker som man inte själv skulle göra? Man måste förstå att det är skillnad på vad som är etiskt och inte tycker jag. Om man tar bort den här subventionen och om man går över till svart städhjälp, så är det få som vill gå över till vitt. Och tycker ”jag betalar så mycket” och det är inte riktigt rent på samma sätt [som] när de betalar halva priset och det är bättre resultat. Det är klart att det är frestande för fler att göra på det viset hur rätt eller fel det än är. (SEB)

Det finns av förklarliga skäl ingen tillförlitlig statistik på den svarta sektorns eventuella minskning, men vår intervjuperson på Almega och den politiskt sakkunniga på näringsdepartementet uppskattar att det bildats ca 1000 nya företag i branschen sedan reformen infördes. Även KFO har fått ett antal förfrågningar som tyder på att personer som tidigare arbetade svart, eller ”körde lite själva”, nu är intresserade av att starta någon form av företag.

Att skapa arbetstillfällena

Ett viktigt argument för att införa skattereduktionen för hushållsnära tjänster var arbetsmarknadspolitiskt. Genom att göra det billigare att anlita hjälp i hemmet hoppades man att efterfrågan på hushållstjänsterna skulle öka och nya arbetstillfällen genereras. Redan i tidigare förslag hade vikten av att skapa sysselsättning framhållits. Argumenten har dock sett lite olika ut. När ämnet på allvar aktualiserades i början av 1990-talet presenterades den initialt som en fråga om jämställdhet i tvåförsörjarfamiljerna. Det vållade dock omedelbart debatt och kritik (vilket vi återkommer till i nästa avsnitt) och nästa gång förslaget dök upp handlade det istället om en allmän önskan att öka sysselsättningen och få den privata tjänstesektorn att expandera. Tjänstesamhället var vid den tiden ordet på allas läppar och det var tjänstesektorn som skulle kompensera för de arbetstillfällen som hade försvunnit och antogs fortsätta försvinna i den traditionella (tillverknings)industrin. Det kom sedan i olika motioner att handla om allt från en allmän ökning av antalet arbetstillfällen, till riktade insatser mot grupper som traditionellt har svårt att etablera sig på arbetsmarknaden. Explicit talades det främst om ungdomar, som var föremål för ett eget förslag i frågan från Kristdemokraterna 1993, men även invandrare, lågutbildade och långtidsarbetslösa nämndes som grupper som skulle kunna beredas arbetstillfällen i branschen (Platzer 2004).

Samtliga intervjupersoner från arbetsgivar- och branschorganisationerna, hemserviceföretagen och kundföretag är överens om att marknaden har vuxit sedan lagen om

skattelättnader för hushållstjänster trädde i kraft i juli 2007. Ett antal marknadsaktörer menar att hemservicebranschen det senaste året har haft en ”explosionsartad” utveckling och att antalet företag, medlemmar i branschorganisationer och köpare av hushållstjänster har ökat. Andra intervjupersoner är mer återhållsamma i sina beskrivningar och anser att marknaden har expanderat, men kanske inte i den utsträckning man uppskattade innan skattereformen togs i bruk. Både antalet anställda och antalet företag beskrivs som svåra att uppskatta, eftersom många småföretag inte är medlemmar i någon branschorganisation och många anställda inte är fackligt anslutna. Almega uppskattar dock att hushållstjänstföretagen idag har ca 9000 anställda.

Även om det är oklart hur många arbetstillfällen som skapats sedan reformen genomfördes, beskriver intervjupersonerna *att* det har skapats nya jobb. De poängterar också att branschen anställer personer som ofta har en utsatt position på arbetsmarknaden. Några längre citat får illustrera deras syn på saken:

Vi tycker ju det här är en bra reform. Vi har ju anställt en massa av människor nu som annars skulle vara arbetslösa. Då hade vi haft en kostnad för dem ändå. Men nu är det ju vi som betalar deras löner. Men samhällsekonomiskt är det här en *win win*- affär. Det är en *win*-affär för arbetslösa och en *win*-affär för dem som köper tjänsterna. Nu har vi ju gjort så att fler människor kan köpa tjänsterna i och med att det har blivit billigare (HomeMaid).

Det här är fortfarande en het fråga. Jag tycker fortfarande att det är mot bättre vetande och säga att det inte får finnas. Av de här 750 anställda som vi har nu så är ungefär hälften utlandsfödda. Vi är det första vita jobbet för nästan alla. Jag tycker att vi gör en jättestor integrationsinsats, vi har chefer här som bär slöja, vi har chefer som har börjat ute på golvet och gjort resan upp. Man kan göra intern karriär här. Det är ett jobb man kan ha utan att behöva vara perfekt i svenska. Alltså den här talangen sitter inte i språket, sitter inte i en akademisk utbildning heller. Utan det är väldigt mycket en inställning och en talang. Vi brukar säga att vi ”hire for attitude and train for skill”. (Hemfrid)

Trots att de alltså själva tycker att de gör en god arbetsmarknadspolitisk insats, upplever företagarna i branschen att kritiken mot verksamheten delvis består:

Just därför med de positiva effekterna så är det lite beklämmande när vissa grupper eller personer anser att det här är ett jobb som inte borde finnas. Det man gör när man säger det är att man nedvärderar tusentals människor som har valt det här som sitt yrke och sitt jobb. Vare sig man har jobbat i en månad eller 5 år med det. Sen missunnar man också möjligheten av alla bieffekterna genom att man tycker att det här inte är ett jobb som borde finnas. Och tydligen är det okej att någon diskar min tallrik när jag går på restaurang men tydligen är det inte okej att någon diskar min tallrik hemma hos mig själv. Det förstå för dem men jag tycker att alla jobb är lika viktiga. (IFHT/Hjälp hemma)

Att de anställda i princip uteslutande består av kvinnor, varav många alltså har utländsk härkomst kan tolkas både positivt och negativt. Våra intervjupersoner framhåller dock fördelarna. Påfallande många beskriver också branschen på ett sätt som närmast för tankarna till ett integrationsprojekt:

Och det är många med invandrarbakgrund som anställs i företagen, och då kan man ju å ena sidan säga, att det är ju i sig stigmatiserande att det är invandrarkvinnor som städar hemma hos rika svenskar. Å andra sidan kan man säga att det också är kvinnor som idag har ett jobb som de inte hade förut, som nu är med i en arbetsgemenskap och nu vet att arbete är nyckeln till både integration och språk. (pol sak C)

För det är grupper som inte skulle ha så lätt att komma ut... Sedan har de arbetsledare som går med dem ett bra tag, så där tycker jag att man kan se... Om man ska se det samhällspolitiskt. Där tycker jag att man [företagen, vår anm.] gör en tjänst. Det är en massa människor som kommer ut i jobb som annars skulle ha det jättesvårt. (KFO)

Sedan är Sverige traditionellt ett land som tar emot flyktingar och invandrare och den här typen av jobb, som är mindre kvalificerade i fråga om att du måste inte kunna det svenska språket utmärkt, du måste inte ha en spetskompetens som är anpassade efter den svenska marknaden. Det gör ju att det här är ett jobb som kan bli det första för många invandrare på marknaden. Ett sätt att komma in, lära sig mer av språket, känna ett sammanhang, en tillhörighet, känna att man är av betydelse, lära sig det svenska systemet när det gäller skatter och organisationer och så vidare. (---)Det bidrar med mer än inkomst för många. Just det här att jag har en tillhörighet, jag har ett sammanhang, jag har arbetskamrater. Det skapar också ökad självkänsla vilket är enormt viktigt för de som just har kommit till Sverige och kanske känner sig lite "lost". (IFHT/Hjälp hemma)

Att hushållstjänsterna, och då i synnerhet städning, är ett tungt arbete är alla intervjupersoner överens om, och det används också som förklaring till varför få arbetar heltid. Arbetet beskrivs emellertid inte bara som tungt, utan samtidigt också som ”finlir” och ”pyssligt”. Det finns bland intervjupersonerna en uttrycklig önskan att höja statusen på arbetet. Flera hänvisar till den pigdebatt som föregick förslaget om skattereduktion, och menar att reformens kritiker nedvärderade både arbetsuppgifterna och de som utför dem. De representanter för Kommunalarbetarförbundet som vi intervjuade framhåller vid flera tillfällen att de inte har något emot eller nedvärderar arbetsuppgifterna som sådana. De ser också positivt på att det skapas vita jobb och på att anställda i större grad omfattas av kollektivavtal och annan arbetsrättslig trygghet. Däremot var man kritisk till den generella skattesubventioneringen innan den infördes (men stödde ett förslag om subventioner för äldre), och man är fortfarande tveksam till om den är ett bra sätt att använda medborgarnas pengar.

Vi har ju inget emot arbetsuppgifterna och har aldrig haft. Utan det vi kritiserat och fortfarande är kritiska till är ju själva subventioneringen av just det här arbetet. (---) Så den principiella hållningen har inte ändrats. Utan däremot har vi ju ett ansvar att se till villkoren som fackförbund, att se till att det blir så bra som möjligt. Och det här är ju en bransch där arbetstagaren är ganska utsatt. (SKAF)

Jämställdheten

Som vi såg redan i inledningen har möjligheten att köpa hushållstjänster kopplats ihop med frågan om jämställdhet, och då främst om kvinnors livsvillkor och karriärmöjligheter. Den svenska marknaden för hushållstjänster formades som vi sett initialt av kvinnor som själva befann sig i karriären. Den ursprungliga idén, sprungen ur egna erfarenheter av svårigheten att kombinera familj och karriär, var att företag borde kunna erbjuda hjälp med hushållsarbetet som en löneförmån på samma sätt som till exempel tjänstebilar. Lindstedt beskriver hur hon fick idén till det som sedan blev Hemfrid:

Jag kommer ihåg det. Jag stod och strök och tittade på en TV-serie som heter ”En röst i natten”. Och jag brukar säga att jag är gift med en mentalt väldigt jämställd person. Praktiskt är det sämre. Vi har fyra barn i familjen. Jag höll på att bli galen. Jag jobbade som vilken karl som helst. Jag kunde få rikskuponger, jag kunde få förmånsbil, jag kunde

få fri företagshälsovård. Men jag kunde inte få det jag mest behövde – hjälp hemma.
(Lindstedt)

Tanken var alltså att erbjuda kvinnor på ledande positioner hjälp i hushållet istället för en tjänstebil om de hellre ville ha det. På så sätt kunde de satsa mer helhjärtat på karriären och därmed bidra till ett mer jämställt arbetsliv med fler kvinnor i chefspositioner. Några banker och försäkringsbolag var de första företagen som erbjöd sina anställda denna förmån.

Det började redan 1998 och hela syftet med policyn var att underlätta i vardagen för framförallt kvinnor. Men den riktar sig till både kvinnliga och manliga anställda. Men teorin bakom är att fler kvinnor tar ett större ansvar i hemmet och därför vågar de inte tacka ja till chefsansvar, inte ens när de blir tillfrågade. Och vår koncernledning trodde då att en av anledningarna är just att de tar mer ansvar hemma. Om vi då erbjuder avlastning ... så tror vi att det kommer att påverka positivt. Att kvinnor kommer att ta steget och tacka ja. Så det har tydliga jämställdhetsmål. (---) För syftet med vår policy är att förena karriär och vardagsliv, det här familjepusslet och få kvinnorna, förhoppningsvis, att våga ta chefsposter. (SEB)

Jämställdhetsargumentet har alltså varit viktigt från början, och plockades som vi sett också upp av de politiker som försökte genomföra reformer i ett tidigare skede. Förutom att främja kvinnors karriärer talar våra intervjupersoner också om vikten av att ”göra det man är bäst på.” Det är enligt det resonemanget inte samhällsekonomiskt försvarbart att låta högutbildade, kompetenta kvinnor arbeta deltid för att hinna städa. Istället bör deras resurser (ut)nyttjas maximalt i arbetslivet, till gagn för dem själva, företagen och samhället i stort.

För huvudsyftet är att SEB vill att kvinnor ska ta chefsposter. Men både kvinnor och män ska lägga mer tid på arbetet. Det är självklart tycker vi att de ska vara på jobbet och göra det de är bäst på. Inte städa eller handla. (SEB)

Det som började som en företagssubventionerad förmån har alltså nu kommit att bli ett möjligt avdrag för alla skattebetalare. De absolut vanligaste köparna är emellertid, enligt våra intervjupersoner, barnfamiljer i övre medelklassen där båda föräldrarna förvärvsarbetar och tjänar mer än medelinkomsttagaren. De bor företrädesvis i stora städer, och dessutom i vissa områden i dessa städer. Redan innan skattereduktionen genomfördes förutsåg reformens

kritiker att kundkretsen skulle komma att se ut ungefär på det sättet, och jämställdhetsaspekterna var och är de delar av reformen som kritiserats hårdast. Bland annat uppmanade Kvinnopolitiskt forum till ett ”piguppror” 2007. Man genomförde flera protestaktioner under våren 2007, bland annat i samband med att Maud Olofsson tillsammans med Monica Lindstedt och ytterligare några etablerade branschföreträdare höll ett informationsmöte för (potentiella) nya hushållstjänstföretagare på KFO:s kontor i Stockholm.

Det är också när det gäller synen på jämställdhet som våra intervjupersoner på Kommunal avviker från de övriga. Som vi har sett poängterar man från fackligt håll att man inte har något emot att det skapas fler arbetstillfällen på företag som omfattas av kollektivavtal, eller att fler människor kan få en laglig anställning och därmed inkluderas i välfärdssystemen. Att skattesubventionen skulle medföra något gott för jämställdheten har man dock svårt att se.

På vilket sätt leder detta till ökad jämställdhet? Vad är det för arbetsuppgifter då, kvinnorna gör? Det är ju inga jämställda arbetsuppgifter de gör. Att gå hem och städa och ta hand om barn, det är ju kvinnliga arbetsuppgifter. Så ur de aspekterna så blir det ju inte mer jämställt. (SKAF)

Om man ska ta Gudrum Schymans argument så är jämställdhet att det är mannen som ska städa mer hemma. De ska dela på det gemensamma, familjens städarbete. Då blir det mer jämställt. Istället för att köpa tjänsten av en annan kvinna som kommer och städar i ens eget hem. (SKAF)

De hushållsnära tjänsterna belyser med stor tydlighet feminismens dilemma med det som kommit att kallas intersektionalitet. Mycket enkelt kan det sägas handla om spänningarna mellan kön, klass, sexualitet och etnicitet. ”Kvinnor” är ju ingen homogen grupp, utan befinner sig på en rad olika strukturella och individuella positioner världen över. De akademiska diskussionerna om vems talan olika feminister egentligen för, och vilken typ av lojaliteter man kan vänta sig eller kräva av olika kvinnor har stundtals varit heta. Ett av skälen till att det organiserade motståndet mot reformen idag tycks svagt torde vara den värdekonflikt som kvinnor från den politiska och/eller feministiska vänstern ofelbart hamnar i när frågan diskuteras (jfr Öberg 2005).

De hushållsnära tjänsterna kan alltså på samma gång förbättra och underminera jämställdheten, beroende på vilket övergripande perspektiv man har och vilka grupper man intresserar sig för. Arbetslivet kan bli mer jämställt på två sätt: För det första genom att kvinnor i karriären får tid och möjlighet att konkurrera med män i karriären (d.v.s. ”högerargumentet”). För det andra eftersom kvinnor som inte tidigare haft något jobb nu bereds möjlighet att skaffa sig en egen inkomst, vilket i äldre tider var ett centralt (vänster)feministiskt argument för att kvinnor skulle lönearbeta. Arbets- och ansvarsfördelningen inom familjen eller i samhället generellt blir dock knappast mer jämställd, eftersom en kvinnas sysslor nu istället utförs av en annan kvinna.

Att kvalificera och kategorisera hushållstjänster

De aktörer vi har studerat försöker alla aktivt kvalificera flera aspekter av de hushållsnära tjänsterna (till exempel genom att påverka hur man pratar om hushållstjänster, vilka tjänster som är hushållsnära eller hur skatteavdraget kan utformas). På politisk och ideologisk nivå, där aktörerna påverkar marknaden utan att själva vara verksamma på den, handlar kvalificeringsprocesserna om att göra hushållstjänsterna till en politisk fråga, en jämställdhetsfråga och en arbetsmarknadsfråga, samt om att reglera tjänsternas gräns och avgöra vad som ska inkluderas i respektive exkluderas från den marknad man vill forma. För de aktörer som också är verksamma på marknaden handlar det dessutom om att säkerställa tjänsternas form och innehåll.

Hur diskussionerna kring arbetsmarknads- och jämställdhetsaspekterna sett ut när det gäller skattereduktionen för hushållsnära tjänster har vi redan berört. Det finns emellertid ytterligare en aspekt som har varit viktig, nämligen den att överhuvudtaget lyfta frågan högre på den politiska agendan. Som Platzler (2004) visat hade de hushållsnära tjänsterna funnits med under hela 1990-talet, utan att det resulterat i några reformer. Att Maud Olofsson i valrörelsen valde att lyfta fram den, framhålls av våra intervjupersoner som helt avgörande för att skattesubventionen sedan kom till stånd.

[M]ånga såg det som en framtidsfråga eller generationsfråga. De män som styrde partiet kan man säga ersattes av en ny generation kvinnor. Så blev det en viktigare fråga. Och den är ju väldigt särskiljande. Det är ju en bra fråga. Politiskt är det en väldigt bra fråga. Det är en sakfråga som går att förstå. Det är en ideologisk sprängkraft i den, eftersom det blir en väldigt tydlig vänster och högerkoalition. Det finns alltid motståndare, det finns

alltid hot och möjlighetsbilder. Och det är medialt och debattmässigt tacksamt. Så på så sätt är det en bra fråga. (pol sak C)

När det gäller tjänsternas form och innehåll var det föremål för en gränsdragningsdiskussion innan skattereduktionen genomfördes. I det ursprungliga förslaget ingick till exempel rätten att göra avdrag för kemtvätt av kläder, något som inte realiserades. Istället framhölls att tjänsterna måste utföras i nära anslutning till den permanenta bostaden. Gränserna är emellertid inte lätta att dra, och en rad frågor har aktualiserats även efter reformen.

Både branschorganisationerna och fackföreningarna beskriver också hur svårt det är att kategorisera, och därmed teckna bra/korrekta avtal för hushållstjänsterna. De konkreta arbetsuppgifterna består av många olika arbetsuppgifter: städa, tvätta fönster, klippa gräs, passa barn, skjutsa barn till och från skola och fritidsaktiviteter, matlagning i hemmet, läxläsning, gå ut med hundar, tvätta och stryka för att nämna några. Samtliga dessa arbetsuppgifter utförs redan på den ”vanliga” arbetsmarknaden av yrkesgrupper med skilda utbildningar och kompetenser, som också hör till olika avtalsområden och fackförbund.

[D]en här gruppen rymmer väldigt många olika yrken. Egentligen om du ska hänvisa till skattereduktionen för hushållsarbete så ingår det också trädgårdsarbete. Barnskötare, om man passar barn. Det är många olika professioner som kan sysselsättas i det här. Så det finns ingen yrkestitulatur om man jämför med personlig assistans som vi också jobbar med. Att till branschen finns en allmänt accepterat beteckning på ett yrke... (SKAF)

För Kommunals del innebär avsaknaden av en sammanhållande yrkestitel att de har svårt att hitta de potentiella medlemmarna i branschen. De kan till exempel vara anställda som barnskötare på en förskola på en viss procent av heltid, och sedan passa barn i ett privat hushåll på en mindre procent av sin tjänst, vilket inte syns i någon befintlig arbetsmarknadsstatistik. Det betyder också att det blir svårt att reglera branschen som helhet, och att hitta kollektivavtal som täcker in alla variationer, från trädgårdsarbete till läxhjälp eller matlagning. En gemensam kategorisering som branschens aktörer verkar göra är att skilja på hemservice och familjeservice (vilket i realiteten i princip innebär städning respektive barnpassning).

En stor del i det här med hushållsnära tjänster som i alla fall Hemfrid har är ju det här barnpassningspaketet och det är inte så många som har det. Jag pratade med Almega i ett

sammanhang för det är så svårt om man ska titta på kollektivavtal till den gruppen. De är hemma i ett hem och sover ibland där beroende på om man sitter barnvakt och så blir det sent. Och sådant är inte reglerat. [---] Och det är allt ifrån att man hämtar från förskola till att de får ett mellanmål och hjälper dem med läxor. (KFO)

En annan distinktion som görs inom branschen är mellan kontorsstädning och hemstädning. Få av de företag som städar kontor och offentliga lokaler har gett sig in på marknaden för hemstädning. HSB, som också uttalade sig tillsammans med Almega i deras lobbykampanj, utgör ett undantag. Våra intervjupersoner verkar dock eniga om att skillnaderna mellan dessa typer av städuppdrag är stor, och att kontorsstädarna (både företagen och personalen) har en annan kompetens och ett annat förhållningssätt till uppgiften än hemstädarna.

En av de ambitioner som de aktörer vi intervjuat delar, handlar om att skapa tydlighet och garantera kvaliteten på marknaden för hushållstjänster. Arbetet pågår på två fronter. Dels försöker man utbilda och certifiera/diplomera personalen, dels försöker man från IFHT:s sida skapa en certifiering för primärt de mindre företagen. Tanken är att ett företag som vill bli certifierat bland annat måste kunna visa att personalen får utbildning, hur man hanterar säkerhetsfrågor, att man har F-skattsedel, att man har en miljöpolicy etc. Det gemensamma syftet med dessa ansträngningar är att höja statusen på yrket och förbättra branschens rykte.

Ska man höja statusen i ett sådant yrke måste man ta seriöst på det. Man måste se till så att arbetsuppgifter och allting är så att man kan leva på det. Det är likadant med hushållsnära tjänster att det blir en slaskgrej om man vänder sig till dem som inte kan få något annat jobb. Då blir det aldrig någon status i det här. (KFO)

Att många anställda arbetar deltid beskrivs som ett kvalitetsproblem. De större företagen försöker att anställa personalen på åtminstone 75 procent och erbjuder också fasta scheman där varje anställd har ett antal regelbundna kunder. På Hemfrid försöker man också utöka antalet heltidsanställningar genom att se över arbetets organisering och logistik. Den höga förekomsten av deltidsanställningar förklaras bland annat med att arbetet är fysiskt krävande, att efterfrågan på tjänsterna varierar mellan veckans dagar och över året och att många anställda ofta kombinerar anställningen med studier eller andra arbeten. För att höja kvaliteten och statusen menar flera intervjupersoner att företagen måste fortsätta sina ansträngningar att erbjuda högre sysselsättningsgrader.

Jag tror nog att man måste hitta ett arbetsmätt som gör att folk ändå tycker att det här är ett yrke. För det är först då det kan bli lite status på det här. Och så får du personer som vill jobba och som blir duktiga och som blir professionella på det här. (...). Så det här är jätteviktigt. Jag tror att om de kan hitta nån slags gyllene medelväg att folk får så pass mycket timmar så de kan leva på det. Då tror jag att det här kan bli ett yrke för väldigt många. (KFO)

De anställda

Som vid allt tjänstearbete är personalen central för hushållstjänsternas kvalitet. Som arbetsplats beskrivs hushållstjänstbranschen som ”speciell” både av arbetsgivarna och de fackliga representanterna, eftersom arbetsplatsen består av ett antal privata hem. Mindre företag har dessutom inte alltid gemensamma lokaler för sina anställda, vilket innebär att de sällan träffar sina kollegor. Företagen har dock inga större svårigheter att hitta personal. När Hemfrid har rekryteringsträffar brukar det dyka upp ”ett sextiotial” arbetssökande, varav ca 10-15 personer är intressanta och får genomgå olika former av arbetsrelaterade tester.

Då testar vi dem och så ser vi om de funkar. Funkar det blir de provanställda till och börja med. Funkar de inte får de söka sig något annat. Det är ju väldigt mycket en kvalitetsfråga. Och det är en utmaning i den här branschen att hålla samman miniminivå i alla fall på kvalitén. Och utmaningen för oss totalt sätt är att hitta en rimlig balans mellan tillväxt, kvalitet och lönsamhet. Det är trickigt. (Hemfrid)

De stora företagen internutbildar sedan sin personal i olika led. Nyanställda får en introduktionsutbildning och arbetar sedan, beroende på förkunskaper, tillsammans med en mer erfaren anställd under en tid.

Alla får en introduktionsutbildning och sen beroende på intresse och om man blir kvar i företaget så kan man få lägga på olika moment. Och blir man chef så ingår ledarutveckling. Så det är det. Men kunskaperna om hur man sköter ett hem är ju inte så jättestor i samhället, totalt sätt. Det här med kemikalier och medel och hur man hanterar olika material. Det är en kunskap på utdöende. (Hemfrid)

Hemtjänstföretagens personal består till övervägande del av kvinnor. Många har också utländsk härkomst. Hemfrid arbetar aktivt med att försöka rekrytera även män, men det går förhållandevis trögt. Andra företag verkar ha gett upp idén om att anställa män:

Vi har bara kvinnor. Vi har testat några män, men det verkar inte riktigt palla med det.

IS: Varför det? Är det för finlirigt?

Nej, dels var det för tungt. Och sedan hade det ingen bra känsla för detaljerna att göra fint. (Hjälp hemma)

Hushållstjänsterna, och då i synnerhet städning, kontrasteras mot kontors- och industristädning där majoriteten av de anställda utgörs av män. Denna städning beskrivs istället i termer av ”stora och fria ytor” där hjälp ofta tas av maskiner. När vi ber de av våra intervjupersoner som har ledande positioner i företag som arbetar med hushållsnära tjänster att beskriva vilka krav de ställer på sina anställda, handlar det mycket om att ha rätt inställning till och blick för arbetet. Just ”blicken” verkar män sakna. De ”ser” inte vad som behöver göras och är därmed oförmögna att ta hand om ett hem åt någon annan. Meriterande är också om den sökande tidigare har jobbat i städbranschen, har goda referenser, eller kan uppvisa någon form av yrkesbevis. Enligt företagsrepresentanter vill de också ha anställda som är ansvarsfulla, flexibla och arbetsamma.

Företagen ställer också krav på språkkunskaper, men kraven på att kunna svenska varierar. De stora företagen trycker upp informationsmaterial på olika språk och samarbetar med arbetsförmedlingen och/eller studieförbunden om språkutbildningar. Intervjupersonen från HomeMaid påpekar dock att de har många sökande som inte uppfyller miniminivån på språkkunskaper:

Vi har många sökande som inte kan tala svenska. Därför då säger vi: ”Ja, kom gärna igen när du pratar lite bättre. När du har gått på SFI kanske en tid, så kan du komma tillbaka. Men just nu går det inte. (HomeMaid)

På andra företag räcker det om man kan göra sig förstådd, till exempel på engelska, om man för övrigt verkar ha rätt inställning till arbetet:

Ja, där ska man ha rätt inställning, att man ska göra ett bra jobb, och vara villig att lära sig det här jobbet. Det är väl det. Det är bra om man kan kommunicera på svenska eller engelska. (...) Ja, i princip alla har invandrarbakgrund och de flesta har jobbat med den här typen av arbeten tidigare. Många läser svenska på kvällarna och jobbar på dagarna.
(Hjälp hemma)

Det faktum att arbetet ska utföras i en annan människas hem, och ibland innefattar inte bara deras ägodelar utan också barn och husdjur, ställer krav på ”ansvarskänsla” hos de anställda. En av intervjupersonerna kräver att man tar med ett utdrag ur brottsregistret i ett öppnat kuvert till anställningsintervjun. De övriga uttrycker sig inte fullt så tydligt om kravet på ett fläckfritt förflutet, utan pratar istället bland annat om vikten av rutiner för säkerhet och nycklar.

De formella kraven för att bli anställd i hushållstjänstsektorn är alltså låga. Istället handlar det om att ha rätt attityd, vilja och kunna göra ett bra jobb, och ha ”blicken”. Några grupper är dock mer eller mindre exkluderade även ur denna arbetsmarknadssektor. Det gäller tidigare straffade, men kan också handla om arbetssökande med en historia av sjukskrivningar relaterade till främst nacke eller rygg.

Om personen i fråga sedan tidigare har haft långa sjukskrivningar, nacke eller rygg, då kanske det här yrket inte är så bra. För det är klart att det här är ett städjobb och det är tungt ibland. (HomeMaid)

När det gäller tjänsternas form och innehåll, och därmed också kvalifikationskraven på dem som levererar tjänsten, rymmer de hushållsnära tjänsterna därmed samma spänning som många arbeten inom omsorgen (och då kanske främst äldreomsorgen): Å ena sidan är kvalifikationskraven låga, å andra sidan beskrivs arbetsuppgifterna kräva en specifik typ av kompetens (jfr Wreder 2005). Aktörerna på båda dessa områden talar också om vikten av att uppvärdera yrket/arbetsuppgifterna/kompetensen och medlen för att uppnå det är snarlika: utbildning som leder till yrkeslegitimationer eller certifikat antas generera professionalisering och därmed statushöjning. Samtidigt som man alltså vill diplomera eller certifiera sin personal, framhålls att det primära ändå är att ha rätt attityd och att se vad som behöver göras. Hur denna tysta kunskap, att sköta ett hem eller ge omsorg till familjemedlemmar, ska kunna dokumenteras är inte klart.

Avslutande reflektioner

Vad som här har beskrivits är ur ett perspektiv en framgångssaga. Vi har följt några centrala organisationer och aktörer som även om det tog tid lyckades forma en marknad ungefär som de önskade. Framgångarna torde bero både på att de reformförespråkande aktörerna förmådde skapa ett organiserat samarbete, och på att de har lyckats undvika att diskutera några av de värdekonflikter som fältet rymmer. Samtidigt har motståndarna till reformen inte lyckats ena sina respektive organisationer, sannolikt beroende på samma värdekonflikter. I detta avslutande avsnitt diskuterar vi kort dessa värdekonflikters karaktär och konsekvenser. Vi kopplar också tillbaka till den matris som studien utgick ifrån, och kommenterar några av de aktörer som bevakar och kontrollerar marknaden för hushållstjänster.

Samverkan och nätverk som framgångsfaktorer

Intervjupersonerna från Näringsdepartementet och KFO beskriver båda hushållsnära tjänster som ett förhållandevis litet område med få resursstarka aktörer, få intressekonflikter och en marknad med ett begränsat hot utifrån. Det är enligt intervjupersonerna närmast unikt. Avsaknaden av större konflikter inom branschen, som beror på att det helt enkelt finns få starka företag på området, har inneburit att marknadsaktörerna har kunnat tala med en röst och därmed haft möjlighet att påverka marknadens innehåll och inriktning. Hushållstjänsterna är således en fråga där intressegrupperna (i praktiken Hemfrid och Almega, och i viss mån HomeMaid) har haft ett förhållandevis stort inflytande över utformningen av marknaden för hushållsnära tjänster. Förutom att de har haft tät kontakt med varandra har dessa aktörer också arbetat aktivt med lobbying, både var och en på sitt håll och genom Almega.

Samtidigt menar Lindstedt att det har varit och är ett problem att marknaden för hushållstjänster består av så små och relativt sett svaga aktörer. Inte minst var det ett problem när hon ville föra upp frågorna om först löneförmånen och senare den generella skattereduktionen på den politiska dagordningen.

Jag såg då att det här med förmånsbilar var otroligt fördelaktigt hanterat. Och det tror jag beror på att vi i Sverige har haft en stark bilindustri med starka fackföreningar och starka näringslivsintressen och det låg mycket i det här talesättet att: ”Det som är bra för Volvo är bra för Sverige”. Och då kunde man gå till Rosenbad och säga att ”man vill det här och det här”. Och på andra sidan satt en politiker som gillade bilar och förstod vikten av en inhemsk industri och sa: ”Ja, vi förstår”. Och sen så fattade man då beslut som gynnar en

inhemsk industri. På mitt område så fanns det ju inga straka lobbyister. Inga stora företag.
(Lindstedt)

Med ambitionen att uppmärksamma frågan om hushållsnära tjänster har olika former av samverkan genom åren ägt rum. Till exempel har seminarier arrangerats där representanter från hemserviceföretag, branschorganisationer och fackförbund har deltagit. Det krävdes dock att Almega bestämde sig för att driva frågan aktivt, för att det på allvar skulle börja hända någonting. 2006 arrangerade till exempel Almega ett seminarium under Almedalsveckan på Gotland dit representanter från företag och fackliga organisationer var inbjudna. Syftet med mötet var att diskutera hur hushållsnära tjänster som bransch kan utvecklas och utvidgas. Hushållstjänsterna användes av Almega som ett exempel för att lyfta tjänstesektorns frågor och peka ut skattesystemets brister när det gäller tjänsteverksamheter generellt. På så sätt placerades frågan om hushållstjänster i en mer allmän skatteteknisk och arbetsmarknadsrelaterad kontext, vilket sannolikt bidrog till framgången.

Även efter det att skattereduktionen genomfördes tycks branschen ha klarat sig från större interna konflikter. De två stora företagen konkurrerar delvis om företagskunderna i de större städerna, men marknaden verkar för närvarande rymma båda. Intresseföreningen IFHT riktar främst in sig på de mellanstora företagen, och den övervägande majoritet av företag i branschen som utgörs av en- eller fåmansbolag har hittills inte agerat i organiserad form. På KFO utesluter man dock inte att de skulle kunna bli en aktör att räkna med, inte minst om skattesubventioner ifrågasätts från politiska håll.

Trots att marknaden för hushållstjänster är liten och företagen få, finns alltså två branschorganisationer på området – Almega och KFO. Av dessa har Almega som vi sett varit mest aktivt i lobbyarbetet mot politiker. KFO har dock haft det ledande företaget, Hemfrid, som medlem och tillsammans med dem arrangerat några seminarier kring branschfrågor. Samtidigt har Hemfrid aktivt arbetat med Almega när det gäller att få igenom reformen för skattereduktion. KFO och Almega verkar dock inte samarbeta direkt med varandra i någon större utsträckning. Vid några tillfällen har man diskuterat kollektivavtalsfrågor, men för övrigt tycks det gles med både samarbeten och konflikter. Samtalen kring komplicerade kollektivavtalsfrågor innebär dock att branschorganisationerna tillsammans och var för sig är en viktig part i regleringen av hur marknaden för hushållstjänster formellt formas. De bidrar därmed i stor utsträckning till det som brukar kallas marknads normeringspraktik. Samtidigt

formar det opinionsbildande arbetet också marknaden, och spelar sannolikt roll för såväl utbytes- och utbildnings- som normeringspraktiken.

Om företagen i branschen lyckats väl med att samarbeta kring formandet av marknaden har andra grupper varit betydligt mindre organiserade. De stora företag som köper in hushållsnära tjänster och erbjuder dem som löneförmån samarbetar till exempel inte alls med varandra enligt vår intervjuperson på SEB. Däremot utövar de en viss påverkan och kontrollfunktion på hushållstjänsteföretagen, eftersom de ställer krav både på tjänsternas innehåll och på de företag som ska leverera dem. Branschen beskrivs i sammanhanget som omogen – det är få företag som har kapacitet att leverera hushållstjänster i någon större omfattning eller över ett geografiskt spritt område. Få verkar också i nuläget kunna ge tillräckliga garantier för kvaliteten på tjänsterna oavsett om det gäller minimilöner och anständiga arbetsvillkor för anställda eller policies för säkerhet eller miljö.

Inte heller de websidor som vi studerat rymmer några organiserade konsumenter. Sidorna fungerar istället primärt som kataloger över företag på området och de tjänster de tillhandahåller. Några erbjuder också ett slags mäklartjänster och erbjuder sig att förmedla rätt företag till kunderna utifrån deras specifika behov. Ett par mer ambitiösa hemsidor övervakar också branschen genom att hålla koll på och redovisa hur respektive företag har det med årsredovisningar, miljöcertifieringar etc. Några uttalade konsumentforum där olika företags förtjänster och brister diskuteras har vi dock inte funnit.

De som för närvarande utövar kontrollfunktioner på marknaden för hushållstjänster tycks primärt vara organisationer på arbetsmarknaden. Fackföreningarna kontrollerar om företagen tecknar kollektivavtal och även i övrigt följer arbetsmarknadens lagar och regler. Tillsammans med en annan viktig bevakare, massmedia, kontrollerar man också utfallet av skattereformen, hur branschen utvecklas och vilka eventuella missförhållanden som råder. Även Skattemyndigheten och Konjunkturinstitutet bevakar marknaden ur ekonomiska perspektiv. Därmed tycks de aktörer vi identifierat tillsammans, medvetet eller omedvetet, ha format de hushållsnära tjänsterna till en fråga om arbetsmarknadspolitik och ekonomi. Av de tidigare manifesta och nu latenta konflikterna kring arbete, klass, kön och etnicitet syns efter reformen ganska lite.

Att hantera värdekonflikter

De aktörer som verkade för en skattereduktion på hushållstjänster har lyckats undvika de värdekonflikter som sannolikt bidrog till att motståndet aldrig blev tillräckligt organiserat för

att förhindra reformen. Man har lyckats med att fokusera på arbetstillfällena och sysselsättning vid vissa tillfällen och på jämställdheten vid andra. Generellt handlar det om att i diskussionen hålla hushållstjänsterna åtskilda från de individer som utför dem när man pratar om arbetsvillkor och jämställdhet, men att se till att koppla samman tjänstearbetet och personalen när man pratar om sysselsättning och integration.

Så talar företrädarna för branschen till exempel gärna om att de anställer många invandrarkvinnor när frågan om sysselsättning diskuteras, men sällan när jämställdheten är uppe till diskussion. När det är tjänstesektorn, eller arbetsmarknaden mer generellt som diskuteras talar man främst om alla arbetstillfällena som skapas, främst för invandrare och lågutbildade. Att branschen anställer just kvinnor och att det i stor utsträckning handlar om invandrarkvinnor framhålls i det sammanhanget. Det beskrivs i princip uteslutande som positivt att dessa grupper får en anställning, både för samhället i stort och för individerna själva. Det antas helt enkelt att det är bra för invandrare i allmänhet och invandrade kvinnor i synnerhet att komma ut på arbetsmarknaden och ingå i en gemenskap och ett sammanhang. Andra typer av integrationsproblem, som till exempel att många invandrare inte är lågutbildade, eller att marginalisering och diskriminering förekommer även i arbetslivet berörs inte. Den potentiella konflikten mellan argumenten som handlar om att skapa arbetstillfällena och argumenten om att höja kompetensen och utbildningsnivån hos de anställda diskuteras inte heller. Hushållstjänsterna beskrivs som ett arbetsmarknadspolitiskt projekt och/eller ett integrationsprojekt i vissa sammanhang, och som en bransch i behov av kompetenshöjning i andra sammanhang.

När det är jämställdhet som diskuteras handlar det inte primärt om de anställda utan istället om att kvinnor som redan är i karriären ska få bättre möjligheter att konkurrera med männen, eller våga tacka ja till befordringar som i förlängningen leder till ökad jämställdhet på ledande positioner i olika företag och organisationer. En majoritet av dem vi intervjuat är just framgångsrika kvinnor och de beskriver gärna sina egna erfarenheter av svårigheten med att kombinera arbete och familj. Det finns inga skäl att betvivla att det för denna grupp faktiskt är ett stort steg framåt mot den karriärmässiga jämställdheten, att markanden för hushållstjänster expanderar och att det inte längre anses "fult" att ha hjälp i hemmet. Samtidigt konstaterar en av våra intervjupersoner när intervjun är slut och hon följer oss till dörren att jämställdheten är en fråga där "båda sidor har rätt". För vissa kvinnor genererar hushållstjänsterna i vissa avseenden ökad jämställdhet, för andra inte.

Spänningen mellan jämställdhetsfrågan, kopplad till klassbegreppet, och vikten av att skapa arbetstillfällen med drägliga och lagliga villkor blev uppenbarligen svår för både politiker från vänsterblocket och fackföreningsrörelsen. Arbetare i lågstatusyrken har ju traditionellt varit viktiga för dessa grupper. Att inte nedvärdera några typer av arbeten, och att skapa reglerade och anständiga arbetsvillkor i utsatta branscher är en gemensam, bärande idé för hela vänsterblocket. Samtidigt kunde man, av samma skäl, inte blunda för klassaspekterna och för att arbetsuppgifter som historiskt sett inneburit underordning, dåliga arbetsvillkor och även låg (eller obefintlig) organiseringsgrad nu skulle subventioneras med skattemedel. Till detta lades vänsterfeminismens kritik, som går ut på att jämställdheten i stort knappast främjas av att kvinnor använder andra kvinnor för att lösa problemet att män inte betraktar barn och hem som sitt ansvar mer än rent ekonomiskt.

Kommunalarbetarförbunden försökte hantera dessa konflikter genom att redan i ett tidigare skede lansera ett förslag som gick ut på att subventionerade hushållstjänster skulle erbjudas alla äldre. Förslaget, som kallades ”80+ Seniorservice” lanserades år 2000 och infördes också på försök i Örebro kommun. Genom att begränsa rätten till skattesubventionerad hjälp hemma till äldre kunde klass- och delvis jämställdhetsproblemen lösas. Hjälpen avgränsades till grupper som både antogs behöva hjälpen och ha svårt att finansiera den själva. Samtidigt kunde man uppnå de eftersträvarvärda sysselsättningseffekterna. Förslaget vann dock inget gehör i den borgerliga regeringen, som valde att införa möjligheten till skattereduktion för alla som fyllt 18, inte 80 år.

Det enda politiska parti som visade en helt enad front i frågan om hushållstjänsterna var Vänsterpartiet, som avvisade förslaget på både klass- och genusmässiga grunder. Socialdemokraterna var som vi sett mer splittrade internt, och det samma kom att gälla fackföreningsrörelsen. Organisationerna ville dock inte framstå som negativa till fler arbetstillfällen generellt och i synnerhet inte till fler arbetstillfällen för lågutbildade (som dock genomgående i promemorian, remissvaren och propositionen kallades ”korttidsutbildade”). Det innebar att dessa organisationer tvingades inta en ambivalent hållning i debatten. Vissa av deras medlemmar var uttalat negativa, andra försiktigt positiva. Officiellt avvisade man förslaget om skattereduktion, men var noggranna med att påpeka att det inte var arbetet i sig man var emot, eller såg ner på. Att vara piga var ingen skam, men att återinföra pigor i samhället, dessutom med finansiering från skattebetalarna ansågs inte önskvärt.

En betydande del av den hårda kritik som framfördes mot förslaget mot skattereduktionen för hushållstjänster framfördes därför av ”aktörer på åsiktsmarknaden”, som varken var yrkespolitiker eller har någon omedelbar makt över de politiska besluten, men som uttryckte starka åsikter i frågan. Ett exempel på en sådan aktör är Kvinnopolitiskt forum, som ordnade flera manifestationer mot reformen. Representanter för såväl fackföreningarna som socialdemokraterna engagerade sig också i motståndet, men konflikten mellan klassintressen, jämställdhet och sysselsättning försvårade och försvårar sannolikt fortfarande deras förmåga att radikalt omforma den marknad som nu har uppstått och börjat bli etablerad.

Hur marknaden för de hushållsnära tjänsterna kommer att utvecklas i framtiden är enligt våra intervjupersoner svårt att bedöma. Å ena sidan har ”pigdebatten” svalnat och tjänsterna i sig upplevs inte längre som lika kontroversiella, å andra sidan uttrycker de en oro för att skattesubventionen kan tas bort i kommande val om den politiska majoriteten skulle skifta. I denna oro uttrycker de därmed ytterligare en intressant värdekonflikt, nämligen den som rymms i idén om en skattesubventionerad marknad. Att subventionera en marknad är ju att underkänna en princip som brukar betraktas som fundamental för just marknader, nämligen den att priset bestäms av utbudet och efterfrågan. De argument som aktörerna för skattereformen framförde bidrar därmed till att forma marknadens utbildningspraktik och möjligen på sikt också till att omforma utbildningspraktiken för marknader mer generellt. Vår förhoppning är att vi inom ramen för *Att organisera marknader* kommer att kunna fördjupa studierna av detta och av de värdekonflikter som marknaden för hushållstjänster rymmer i komparation med ett antal andra intressanta marknader.

Referenser

- Ahrne, G och Brunsson, N (2008) *Meta-organizations*. Cheltenham: Edward Elgar.
- Acker, J (1992). *Kvinnors och mäns liv och arbete*. Stockholm: SNS.
- Björklund Larsen, L (2005) ”Om städning: hur svart blev vitt?” *Fiffelsverige: sociologiska perspektiv på skandaler och fusk*. s. 48-65.
- Ehrenreich, B & Hochschild, A (ed.) (2003). *Global woman: nannies, maids, and sex workers in the new economy*. New York: Metropolitan Books.
- Calleman, C (2007) *Ett riktigt arbete?: om regleringen av hushållstjänster*. Säter: Pang.
- Calleman, C (2007) ”Om arbetsmarknaden för hushållstjänster.” *Arbetsmarknad & Arbetsliv*, vol 13 (2).
- Gonäs, L. (2002) Balancing Family and Work – To create a New Social Order. *Economic and Industrial Democracy* (EID) 23 (1): pp. 59-66.
- Gonäs, L och Karlsson J Ch (red.)(2006) *Gender segregation: divisions of work in post-industrial welfare states*.
- Gonäs, L och Arnell Gustafsson, U (red) (2005) *På gränsen till genombrott? Om det könsuppdelade arbetslivet*. Stockholm: Agora.
- Göransson, A (2004) *Kvinnor, män och karriärer: visioner och verklighet i näringslivet*. Stockholm: SNS förlag.
- Helgesson C-F, Kjellberg H och Liljenberg A (2004) *Den där marknaden: Utbyten, normer och bilder*. Lund: Studentlitteratur.
- Hirdman Y (1989) *Att lägga livet tillrätta. Studier i svensk folkhemspolitik*. Stockholm: Carlsson.
- Jónasdóttir, A G (1991) *Love, power and political interests*. Göteborg: Gothenburg Studies in Politics.
- Konjunkturinstitutet (2005) Samhällsekonomiska effekter av skattelättnader för hushållsnära tjänster, *Specialstudier NR 7*. Stockholm: Konjunkturinstitutet.
- Kopytoff, I (1986) ”The Cultural Biography of Things: Commodization as Process.” I Appadurai, A (ed.) *The Social Life of Things: Commodities in a Cultural Perspective*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Kvale, S (1997) *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.
- Lag (2007:346) om skattereduktion för hushållsarbete.
- Palmblad, E (1990). *Medicinen som samhällslära*. Göteborg: Daidalos.
- Palmblad E & Eriksson B. E. (1995) *Kropp och politik*. Stockholm: Carlsson.
- Platzer, E (2007) *Från folkhem till karriärhushåll: den nya husliga arbetsdelningen*. Växjö : Växjö universitet, akademisk avhandling.
- Platzer, E (2004) *En icke-lag i sökljuset: exemplet hushållstjänster i Sverige*. Lic.-avh. Lund : Univ., 2004.
- Promemoria Skattelättnader för hushållsnära tjänster, Finansdepartementet 2006.

- Prop. 2006/07:1, volym 1 s. 141. Budgetpropositionen för 2007. Förslag till statsbudget för 2007, finansplan, skattefrågor och tilläggsbudget m.m.
- Prop. 2006/07:94 Skattelättnader för hushållstjänster, m.m.
- Popova, S (2004) *Elitfeministerna: ett spel för gallerierna*. Stockholm: Bonnier fakta.
- SCB (2000/2001) *Tidsanvändningsundersökningen: Genomsnittlig tid för hemarbetsaktiviteter efter familjecykel år 2000/01. Befolkningen 20-84 år. Alla dagar*. Örebro: SCB, statistikserie Levnadsförhållanden.
- SCB (2004) *Sjukfrånvaro och ohälsa i Sverige – en belysning utifrån SCB:s statistik*. Örebro:SCB.
- Silverman, D (2006) *Interpreting qualitative data: methods for analyzing talk, text and interaction*. 3., [updat.] ed. London: SAGE
- Skeggs, B (2000) *Att bli respektabel: konstruktioner av klass och kön*, Göteborg: Daidalos.
- Skugge, L (2007) *Blogg 2005-2007. Linda Skugge*. Stockholm: Pocketförlaget.
- Sveland, M (2007) *Bitterfittan*. Stockholm: Norstedt.
- Szebehely, M (1995) *Vardagens organisering. Om vårdbiträden och gamla I hemtjänsten*. Lund: Arkiv förlag.
- Wahl, Anna (2003) *Könsstrukturer i organisationer. Kvinnliga civilekonomers och civilingenjörers karriärutveckling*. Lund: Studentlitteratur.
- Wreder M (2005) *I omsorgens namn – tre diskurser om äldreomsorg*. Karlstad: Karlstad University Studies.
- Öberg, L (2005) ”Ett socialdemokratiskt dilemma. Från hembiträdesfråga till pigdebatt.” i Florin, C, Sommestad, L och Wikander, U (red.) *Kvinnor mot kvinnor: om systerskapets svårigheter*. Stockholm: Norstedt.

Bilaga 1: Organisationsöversikt

Almega

Almega är en förbundsgrupp inom Svenskt Näringsliv som organiserar hemservicebranschen inom ramen för Almega tjänsteförbunden och Almega Hemserviceföretagen (där HomeMaid vd Åsa Keller är ordförande). Paraplyorganisationen hanterar bransch- och avtalsfrågor och har tecknat kollektivavtal med Svenska kommunalarbetsförbundet (Kommunal). Almega Hemserviceföretagen har ca 50 företag som medlemmar och stödjer dem gällande anställningar. De tillhandahåller också service och rådgivning avseende arbetsrätt, arbetstid och arbetsmiljö (http://www.almega.se/Templates/T_2.asp?PN=7565980). Inom Almega finns dessutom en näringspolitisk avdelning som etablerades 2001 som syftar till att bevaka, för Almegas del, en växande tjänstesektor. På enheten äger mycket av lobbyarbetet gällande hushållsnära tjänster rum.

Kooperationens förhandlingsorganisation (KFO)

KFO är i jämförelse med Almega en mindre arbetsgivarorganisation med totalt 19 anställda. KFO ger i första hand service till kooperativa företag, ideella organisationer och folkrörelser. KFO har framförallt hälsa, vård och omsorg som de största ansvarssektorerna där personliga assistenter och personalkooperativ utgör de största delarna. Hushållsnära tjänster ingår i området ”tjänsteföretagen” som är en mindre verksamhet inom organisationen. Organisationen förhandlar och sluter kollektivavtal för medlemmar och har på området hushållsnära tjänster Kommunal som motpart.

Intresseföreningen för hushållsnära tjänster (IFHT)

IFHT är en branschorganisation som etablerades efter att lagen om skattereduktion för hushållstjänster trädde i kraft. Branschorganisationen är en ideell förening där framförallt de mindre hemserviceföretagen i branschen är medlemmar. Antalet medlemmar ligger på ca 30 företag. Organisationen har som syfte utveckla branschen i positiv riktning framåt, ge information till företag avseende verksamhet, regler och marknadsföring.

Hemfrid

Hemfrid räknas som det första och största hemserviceföretaget på marknaden för hushållstjänster. Företaget grundades 1996 av Monica Lindstedt och har idag kontor och

täckningsområde i flera storstäder med närområden. Hemfrid har ca 600 medarbetare eller ”hemfridare” (som personalen intern benämns) som representerar ca 40 nationaliteter.

Hemfrids basservice är så kallad hemservice där städning av hemmet ingår. Vidare erbjuds så kallad ”utökad Hemservice” som omfattar tvätt, strykning, matlagning och till exempel rastning av hunden. Företagets övriga tjänster är barnpassning, storstädning, flyttstädning, fönsterputs, trädgårdsservice och kontorsstädning. Dessa tjänster kan köpas av privata brukare och av arbetsgivare, som erbjuder hushållstjänster som löneförmån till personalen (http://www.hemfrid.se/Vara_tjanster/).

HomeMaid

HomeMaid Hemservice AB är ett företag som startade 1997 och som idag har ca 400 anställda. HomeMaid är sedan november 2005 noterat på AktieTorget. Företaget finns på 13 större orter och har dessutom samarbetsavtal med ytterligare 10 lokala leverantörer i andra städer. De största kundgrupperna utgörs av större bolag som har hemservice som löneförmån, till exempel Handelsbanken, SEB, ABB och Vattenfall.

HomeMaid har tre huvudsakliga verksamhetsområden; 1) hemservice, 2) kontorservice och 3) omsorg (riktat åt äldre). HomeMaid's tjänsteutbud utgörs av ”Hemservice” i form av ”Veckostädning”, ”Storstädning”, ”Flyttstädning”, och ”Kontorservice”, ”Hemtjänst”, ”Familjeservice”, ”Specialtjänster” samt ”Fönsterputs”.

Hjälp hemma

Hjälp hemma är ett hemserviceföretag som etablerades i augusti 2007 i samband med att skattereformen trädde i kraft. Grundaren heter Peter Svanborg som också är styrelseordförande i branschorganisationen IFHT. Företaget har ca 30 medarbetare och har kontor och täckningsområde i Stockholm och Uppsala. Administrationen består av två anställda och övriga anställda jobbar ute på fältet.

Hjälp Hemmas bastjänst kallas för ”Städservice” och består av städning. Möjligheten finns också att utöka städhjälp med så kallad ”Tilläggs tjänster” som återkommande omfattas av strykning, skovård och tvätt. Den tredje tjänsten benämns ”Utökad service” som innehåller fönsterputs, storstädning, hjälp med att handla, matlagning samt kock- och serveringsservice (<http://www.hjalphemma.se/tjanster>). Hjälp hemma är medlemmar i arbetsgivarorganisationen KFO.

Kommunalarbetareförbundet

Kommunal (SKTF) har ca 500 000 medlemmar och är Sveriges största fackförbund. Kommunal organiserar bland annat offentligt och privat anställda inom vård- och omsorg i välfärdssektorn. Gällande hushållsnära tjänster har Kommunal tecknat kollektivavtal med arbetsgivarorganisationerna Almega och KFO. Kommunal uppskattar att de har ca 100 medlemmar som är anställda inom hemservicebranschen.

Arbetsplatsombuden är basen i Kommunals arbete och i landet finns ca 31 000 sådana. Nästa nivå är klubbarna som är knappt 350 till antalet och oftast består av kommunalmedlemmar från samma yrkesgrupp. Här diskuteras frågor som rör medlemmarna direkt på arbetsplatsen. Klubbarna ingår i sektioner som tar upp fackliga frågor som rör alla. Utöver dessa finns också avdelningar i varje län som samordnar sektionernas arbete så att Kommunal i sin helhet arbetar mot samma mål. Kommunal har också en förbundsstyrelse och förbundsledning och en kongress som samlas vart tredje år.

Bilaga 2: Aktörer i remissförfarandet om skattelättnader för hushållsnära tjänster

1. AKTÖRER	2. Vilken/vilka ASPEKT/ER av varan/lagen söker de forma?	3. Med vilka MEDEL? Med vilka ARGUMENT?	4. Hur SAMVERKAR de med andra? Vilka? <i>4a. Vilka granskar de?</i>
Skatteverket	<p>Vilka tjänster skattereduktionen ska omfattas av</p> <p>Administration och kontroll</p> <p>Utredning och utvärdering</p>	Bekämpa svart arbete	<p>Hushållstjänstföretag</p> <p>Branschorganisationer Kundgrupper</p> <p>Närings- och finansdepartementet</p>
Arbetsförmedlingen		<p>Underlättar inträdet för kortutbildade på arbetsmarknaden</p> <p>Förbättrar möjligheterna för matchningsuppdraget.</p> <p>Kontrollfunktionen av arbetslöshetsförsäkringen förbättras</p>	Hushållstjänstföretag
Jämställdhetsombudsmannen (JämO)	<p>Utredning och utvärdering</p> <p>Att skattereduktionen ska omfattas personer och företag med F-skattedel</p>	<p>Negativa följder för jämställdheten</p> <p>Fördelningspolitiska effekter</p> <p>Kritiska mot uppskattad sysselsättningsgrad och omvandling av svart arbete till vitt arbete</p>	
Statskontoret	<p>Vilka tjänster skattereduktionen ska omfattas av</p> <p>Skattereduktionens storlek</p>		

	Utredning och utvärdering		
Ekonomistyrningsverket (ESV)	Vilka tjänster skattereduktionen ska omfattas av Utredning och utvärdering	Bekämpa svart arbete Tillväxt och ökad sysselsättning	
Konjunkturinstitutet (KI)	Vilka tjänster skattereduktionen ska omfattas av Skattereduktionens storlek Administration och kontroll	Bekämpa svart arbete Tillväxt och ökad sysselsättning	Almega
Institutet för tillväxtpolitiska studier (ITPS)	Vilka tjänster skattereduktionen ska omfattas av	Tillväxt och ökad sysselsättning Underlättar inträdet för kortutbildade på arbetsmarknaden	
Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering (IFAU)		Tillväxt och ökad sysselsättning Positiva följder för jämställdheten Ökad efterfråga	
Verket för näringslivsutveckling (NUTEK)	Administration och kontroll	Bekämpa svart arbete	Hushållstjänstföretag Branschorganisationer
Företagarna	Vilka tjänster skattereduktionen ska omfattas av Administration och kontroll	Tjänster som ska omfattas av skattereduktionen	Hushållstjänstföretag Almega, Näringslivets Regelnämnd (NNR)
Företagarförbundet	Vilka tjänster skattereduktionen ska omfattas av Administration och kontroll Utredning		Småföretagare Näringslivets regelnämnd

Betjänten		Bekämpa svart arbete Tillväxt och ökad sysselsättning	
LO	Taket på skattereduktionen Ge Skatteverket utökade resurser för att bekämpa svart arbete	Negativa fördelningspolitiska följder Negativa jämställdhetspolitiska följder Fel metod att använda skattesänkningar för att bekämpa svartarbete	Almega KFO
Tjänstemännens centralorganisation (TCO)	Administration och kontroll Utredning och utvärdering Den som utför arbetet bör ha F-skattesedel	Bekämpa svart arbete Positiva följder för jämställdhet Underlättar inträdet för kortutbildade på arbetsmarknaden	

